

Beter verzekerd

Vrijwilligers en
verzekeringen

Inhoud

Voorwoord	5
Algemene inleiding	7
1. Inleidend woord	7
2. De vrijwilligerswet: val je eronder of niet? Dat is de vraag	8
Onze eerste vraag luidt dus: op welke organisaties is de vrijwilligerswet van toepassing?	8
Deel I: Aansprakelijkheid wat verder uitgediept	10
1. De algemene aansprakelijkheidsregeling versus de specifieke aansprakelijkheidsregeling in de vrijwilligerswet	10
Aansprakelijkheid volgens de specifieke aansprakelijkheidsregeling in de vrijwilligerswet	10
2. De aansprakelijkheid volgens de regels van gemeen recht verder toegelicht	11
2.1. Het begrip aansprakelijkheid	11
2.2. strafrechtelijke versus burgerrechtelijke aansprakelijkheid	12
2.2.1. De strafrechtelijke aansprakelijkheid	12
2.2.2. Burgerrechtelijke aansprakelijkheid	13
2.3. Burgerrechtelijke aansprakelijkheid: contractuele versus buitencontractuele aansprakelijkheid	15
2.3.1. De contractuele aansprakelijkheid	15
2.3.2. De buitencontractuele aansprakelijkheid	16
2.4. Enkele specifieke vormen van aansprakelijkheid	16
2.4.1. De aansprakelijkheid voor eigen daden	17
2.4.2. De aansprakelijkheid voor de daden van anderen	17
2.4.3. De aansprakelijkheid voor zaken	17
2.4.4. De aansprakelijkheid voor dieren	17
2.4.5. De aansprakelijkheid voor gebouwen	18

Deel 2: Aansprakelijkheidsregeling in de vrijwilligerswet	19
1. Inleiding	19
2. De specifieke aansprakelijkheidsregeling in de vrijwilligerswet	19
3. Essentieel aan de zogenaamde specifieke aansprakelijkheidsregeling: de 'immunititeit' van de vrijwilliger	20
3.1. Het begrip 'immunititeit'	20
3.2. Let op: de immunititeit is niet oneindig	20
3.2.1. Mogelijkheid 1: de vrijwilliger geniet immunititeit, maar verliest die omwille van	21
3.2.2. Mogelijkheid 2: de vrijwilliger geniet immunititeit, maar in beperkte mate	22
4. Op wie is deze specifieke aansprakelijkheidsregeling dan van toepassing?	22
5. Duidelijkheidshalve: op welke feitelijke verenigingen is de specifieke aansprakelijkheidsregeling niet van toepassing?	23
5.1. Algemene stelregel	23
5.2. Gevolgen van het feit dat 'losse of onafhankelijke feitelijke verenigingen (zonder personeel)' niet onder de specifieke aansprakelijkheidsregeling vallen	23
6. Twijfel?	25
Deel 3: Veelgestelde vragen over aansprakelijkheid	26
1. Vrijwilligers en burgerrechtelijke aansprakelijkheid	26
2. Organisaties en burgerrechtelijke aansprakelijkheid	27
3. Vrijwilligerswerk en contractuele aansprakelijkheid	28
4. Vrijwilligerswerk en strafrechtelijke aansprakelijkheid	29
Deel 4: Verzekeringen	31
1. Algemene informatie over verzekeringen	31
2. Verzekeringen en vrijwilligerswerk	32
2.1. Wat houdt de verzekeringsplicht in?	32
2.2. Wie moet aan de verzekeringsplicht voldoen?	33
2.3. Wie moet er niet aan de verzekeringsplicht voldoen?	33
3. Vragen.	34
3.1. Wat kost een vrijwilligersverzekering?	34
3.2. Komt de overheid tussen in de kostprijs?	34
4. De wetgever legt een verzekeringsplicht op, maar hoe moet een organisatie deze plicht naleven?	34
4.1. Waar vinden we informatie over vrijwilligersverzekeringen?	34
4.2. Contacten met de verzekeringssector.	34
4.3. Wat is die modelinhoud?	35
4.4. Wie controleert of de organisatie een verzekering BA voor haar vrijwilligers sloot?	35
4.5. Volstaat het om enkel 'ten minste' de buitencontractuele burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de vrijwilligers te verzekeren?	35

4.6.	De wetgever legt een verzekeringsplicht op, maar biedt ze ook zelf een collectieve polis aan?	36
4.6.1.	Is er nu een Federale collectieve polis voor het vrijwilligerswerk?	36
4.6.2.	Veel gestelde vragen Collectieve polis Federale overheid	36
4.6.3.	De polis Nationale Loterij	37
4.6.4.	Veelgestelde vragen over de polis Nationale Loterij	38
Deel 5: Vaak gestelde vragen over verzekeringen		40
1.	Vragen die vrijwilligers zich vaak stellen	40
2.	(Feitelijke) verenigingen en verzekeringen	41
3.	Het begrip vrijwilliger en verzekeringen	42
5.	Een geschikte verzekeringspolis vinden	44
6.	Verzekeringsformaliteiten	44
7.	Bijzondere gevallen en verzekeringspolissen	45
8.	Inhoud verzekeringspolissen	46
9.	Financiering van verzekeringspolissen	47
Deel 6: Bijkomende aandachtspunten		48
1.	Bestuurdersaansprakelijkheid	48
2.	Rechtsbijstand	49
2.1.	Rechtsbijstand, wat is het?	49
2.2.	Een verzekering rechtsbijstand?	50
3.	Lichamelijke ongevallen	50
3.1.	Inleiding	50
3.2.	Een verzekering lichamelijke ongevallen?	50
Deel 7: Tips		51
1.	Inleiding	51
2.	Controlelijst	52
3.	Elementen die helpen om risico's in te schatten	53
Tot slot		57
Muttige adressen		58

Voorwoord

Het thema verzekeringen is en blijft actueel. De steunpunten vrijwilligerswerk (Brussels, Provinciale en Vlaams) hebben al van voor de inwerkingtreding van de vrijwilligerswet belangstelling getoond voor vrijwilligerswerk en verzekeringen.

Deze interesse heeft geleid tot een aantal concrete resultaten: een brochure 'Goed Verzekerd', een samenwerking om de opdracht van de Vlaamse Gemeenschap omtrent aansprakelijkheid en verzekeringen in goede banen te leiden, en het aanbod Collectieve Verzekering Nationale Loterij dat via de provincies wordt aangeboden. We maken er ook consequent werk van om vrijwilligersorganisaties zo goed mogelijk te informeren en antwoord te bieden op concrete vragen.

Met de ontwikkeling van de vrijwilligerswet, is de aansprakelijkheidsregeling voor vrijwilligers ingrijpend gewijzigd. Bovendien is al gebleken dat de aansprakelijkheidsregeling en de verzekeringsplicht heel wat vragen en interpretatiemoeilijkheden oproept. Zo blijkt de wettelijke regeling in de praktijk niet altijd zo eenvoudig toepasbaar te zijn, omwille van complexe en niet gedefinieerde concepten als 'specifieke verbondenheid', omwille van het feit dat een deel van de feitelijke verenigingen niet onder het toepassingsgebied van artikel 5 van de vrijwilligerswet (aansprakelijkheid) en bijgevolg ook niet onder het toepassingsgebied van artikel 6 van de vrijwilligerswet (verzekeringsplicht) vallen.

Met deze nieuwe brochure 'Beter Verzekerd' willen we het werkveld op een zo eenvoudig mogelijke manier informeren over deze niet zo eenvoudige materie. Daarom laten we de tekst niet bulken van juridisch taalgebruik, verwijzen we niet voortdurend naar wetteksten, uitvoeringsbesluiten, rechtsspraak, confronteren we geen mogelijke tegengestelde meningen of interpretaties.

Wat we wel gepoogd hebben is om de begrippen zo duidelijk mogelijk te verklaren en de impact van de vrijwilligerswet op de dagelijkse werking van de organisaties te lichten. Zonder het oogpunt paniek te zaaien, wel met als doel te attenderen op de reikwijdte van de vrijwilligerswet op het gebied van aansprakelijkheid en verzekeringen.

Vanzelfsprekend is deze brochure het resultaat van een goede samenwerking tussen de steunpunten vrijwilligerswerk en Professor Em. Hoogleraar H. Claassens, die de tekst grondig heeft nagelezen, van commentaar heeft voorzien en mee gewaakt heeft over de juistheid van de informatie. We kunnen niet enkel dan hem danken voor zijn deskundige inbreng en zijn geduld.

Voorwoord

Ook een woord van dank aan de vele organisaties die hun vragen en concrete cases aan ons hebben voorgelegd. Ze boden inspiratie voor de concretisering van voorbeelden en voor het oplijsten van praktische tips.

We hopen van onze kant dat deze brochure kan bijdragen tot een beter begrip van de vrijwilligerswet op het gebied van aansprakelijkheid en verzekeringen, en dat het een nuttig praktijkinstrument mag blijken. Vanzelfsprekend staan we open voor uw suggesties en uw vragen.

*Ann, Eva, Frank, Hubert, Karne,
Naïma, Peter en Veerle*

Inleiding

1. Inleidend woord

De vrijwilligerswet introduceert een nieuwe regeling inzake aansprakelijkheid en verzekeringen voor vrijwilligers en hun organisaties. Deze regeling is van kracht sinds 1 januari 2007.

In deze brochure pogen we een helder overzicht te geven van de inhoud van de vrijwilligerswet op het gebied van aansprakelijkheid en verzekeringen. In het eerste deel van deze brochure geven we een algemene introductie op de thematiek, waarbij we eerst kort focussen op de vrijwilligerswet in het algemeen: deze wet bakent immers af welke soort organisaties onder de toepassing ervan vallen.

In een tweede deel geven we aan wat het begrip 'aansprakelijkheid' inhoudt. Het is een eerder theoretisch deel waarin het begrip zo helder mogelijk wordt omschreven, zonder dat we hierbij refereren naar de vrijwilligerswet. De aansprakelijkheid in al z'n gedaanten wordt onder de loupe genomen. Niet overbodig, want verder in de brochure zal blijken dat nog een grote groep organisaties (we noemen ze de losse of onafhankelijke feitelijke verenigingen zonder personeel) onder deze algemene regeling valt.

Vanaf deel drie gaan we dieper in op de specifieke aansprakelijkheidsregeling die de vrijwilligerswet in haar artikel 5 voorziet. We tonen aan waarin deze specifieke regeling afwijkt van de algemene regeling die in deel 2 staat beschreven, en wat nu precies het begrip 'immuniteit' inhoudt.

Het vierde deel belicht de meer praktische kant van de zaak. Veelgestelde vragen over aansprakelijkheid en vrijwilligerswerk komen hier aan bod. De vragen zijn afgeleid uit de dagelijkse praktijk van de steunpunten.

In deel vijf gaan we dieper in op de verzekeringsplicht die de wet oplegt. Wat is de precieze reikwijdte van deze verplichting en wie moet er precies aan voldoen? Dit deel biedt 'droge informatie' maar geeft ook praktische informatie over de modelinhoud verzekeringen en de Collectieve verzekering Nationale Loterij die door de provincies wordt aangeboden.

Deel zes geeft een overzicht van veelgestelde vragen over vrijwilligerswerk en verzekeringen. In dit deel bieden we antwoorden op vragen en bieden nuttige tips aan.

In een zevende deel hebben we aandacht voor andere risico's, die via de vrijwilligerswet nog niet expliciet geregeld zijn, of waarvoor verwezen wordt naar andere regelgeving (zoals naar de vzw-wet voor wat betreft de bestuurdersaansprakelijkheid).

De brochure wordt tenslotte afgerond in een achtste deel waar we nog een aantal tips en een controlelijst aanbieden, die de organisatie kan helpen na te gaan waar mogelijke verzekeringsbehoeften liggen.

2 De vrijwilligerswet: val je eronder of niet? Dat is de vraag

De vrijwilligerswet (3 juli 2005) regelt heel uitdrukkelijk de thematiek van aansprakelijkheid en verzekeringen. Het gaat om een niet zo'n eenvoudige thematiek.

Daarom is het van belang om vooraleer we ingaan op de specifieke regeling inzake aansprakelijkheid en verzekeringsplicht in de vrijwilligerswet, kort onder de loupe te nemen wie er allemaal valt onder de toepassing van deze wet.

We gaan eerst en vooral na of de organisatie kan terugvallen op deze regelingen, en of ze bepaalde plichten moet naleven, en welke plichten dan.

Onze eerste vraag luidt dus: op welke organisaties is de vrijwilligerswet van toepassing?

Dat is vanzelfsprekend, denk je wellicht. De vrijwilligerswet bepaalt duidelijk op wie ze van toepassing is, namelijk op de organisaties die vrijwilligers inschakelen voor hun activiteiten wanneer zij zonder winstoogmerk en onder een van deze vormen werken:

- private en publieke rechtspersonen
zoals een vzw, een stichting, een instelling van openbaar nut, een OCMW, stad, gemeente of provincie
- feitelijke verenigingen
maar niet alle feitelijke verenigingen!

De moeilijkheid situeert zich dus meteen op het vlak van de feitelijke verenigingen. De vrijwilligerswet definieert als volgt welke feitelijke verenigingen wel onder de wet vallen:

'elke vereniging zonder rechtspersoonlijkheid van twee of meer personen die in onderling overleg een activiteit organiseren met het oog op de verwezenlijking van een onbaatzuchtige doelstelling, met uitsluiting van enige winstverdeling onder haar leden en bestuurders, en die een rechtstreekse controle uitoefenen op de werking van de vereniging'

Het gaat dus om feitelijke verenigingen die min of meer gestructureerd zijn. In de praktijk komen we immers heel wat feitelijke verenigingen tegen die al een jarenlange werking kunnen voorleggen, regelmatig activiteiten uitvoeren, een 'bestuur' hebben aangesteld, enz.....

Toneelvereniging 'De souffleur' is opgericht in 1975, en geeft drie voorstellingen per jaar. De voorbereiding, de keuze van de stukken, de hele organisatie,... is in handen van een driekoppig bestuur. Er wordt beroep gedaan op vrijwilligers om kostuums te maken, folders op te stellen en te verspreiden en om toegangstickets te controleren. Dit is een voorbeeld van een feitelijke vereniging die goed georganiseerd functioneert en dus onder de definitie van de vrijwilligerswet valt. (als aan de andere voorwaarde, b.v. inzake onbaatzuchtige doelstelling voldaan is)

Zo kennen we nog heel wat sportclubs, amateurverenigingen (toneel, dans,...), wijkcomités enzovoort, die perfect onder de bovenstaande definitie vallen. De vrijwilligerswet is voor hen overduidelijk van toepassing.

Maar let op: later (zie deel 3, punt 5) zullen we vaststellen dat dergelijke verenigingen wel onder de vrijwilligerswet vallen, maar daarom nog niet onder de specifieke aansprakelijkheidsregeling.

Ook andere verenigingen kunnen namelijk onder de noemer 'feitelijke vereniging' geplaatst worden. Alleen, de vrijwilligerswet is niet per definitie op hen van toepassing..., zoals onderstaande voorbeelden aangeven.

Lena verzamelt op eigen initiatief en naar eigen goeddunken teddyberen, suikerklontjes en kinderkleding die ze in een naburig kinderopvangproject aflevert. Soms vraagt ze aan een vriendin om de spullen met haar te gaan afzetten. Ook Lena's vrienden en familieleden houden bruikbare dingen bij voor haar. Op het einde van het schooljaar trommelt Anaïs, haar medecursisten Nederlandse les Iwona en Leila op om bij haar thuis hapjes te maken voor het grote schoolfeest.

Opdat de wet van toepassing zou zijn moet er alleszins sprake zijn van een onderling overleg van twee of meer personen bij het organiseren van de activiteiten (onbaatzuchtig, geen winstverdeling) en van het uitoefenen van een rechtstreekse controle door deze personen op de werking.

Conclusie: de vrijwilligerswet is niet zomaar op alle organisaties en verenigingen van toepassing!

Deel 1

De aansprakelijkheid wat verder uitgediept

1. De algemene aansprakelijkheidsregeling versus de specifieke aansprakelijkheidsregeling in de vrijwilligerswet

In het kader van deze brochure spreken we altijd van de 'specifieke aansprakelijkheidsregeling' in de vrijwilligerswet. Inderdaad, op het gebied van de 'aansprakelijkheid' kunnen we nog heel wat onderverdelingen maken. Die komen later nog even aan bod (zie verder, punten 2.1.1., 2.1.2. en 2.1.3.).

In het kader van deze brochure maken we vooreerst een onderscheid tussen aan de ene kant de 'gewone aansprakelijkheid' volgens de regels van wat de juristen noemen het gemeen recht, en aan de andere kant de 'specifieke aansprakelijkheidsregeling' in de vrijwilligerswet.

Aansprakelijkheid volgens de regels van het gemeen recht.

Dat zijn de regels omtrent burgerrechtelijke aansprakelijkheid die meestal of algemeen van toepassing zijn. Ze zijn 'gemeen' omdat ze op iedereen van toepassing zijn, ongeacht de positie of de functie die men bekleedt.

Volgens deze gewone of algemene aansprakelijkheidsregels geldt het principe dat 'wie door eigen fout of daad schade veroorzaakt aan anderen, die schade ook moet herstellen of vergoeden'. Met andere woorden, wie het potje breekt, moet het potje betalen.

Ik scheur met mijn skateboard over een openbaar plein en door een verkeerd manoeuvre bots ik tegen twee wandelende mensen die tegen de grond smakken en zich behoorlijk bezeren. De schade die ik door mijn fout veroorzaakte, zal ik moeten vergoeden.

Aansprakelijkheid volgens de specifieke aansprakelijkheidsregeling in de vrijwilligerswet

Een 'specifieke regeling' betekent dat er (door de wet) voor afgebakende groepen mensen of activiteiten

een aparte of extra regeling is uitgewerkt, afwijkend en/of aanvullend op de aansprakelijkheid volgens het gemeen recht.

Specifieke aansprakelijkheidsregelingen gelden in bepaalde, omschreven gevallen. Het principe dat de schade aan anderen hersteld of vergoed moet worden blijft in deze regeling overeind. De belangrijkste afwijking is echter dat niet degene die de fout maakte, zelf voor de gevolgen moet opdraaien, maar wel bijvoorbeeld diegene die de schadeveroorzaker heeft aangesteld om een taak, opdracht of activiteit uit te voeren.

In de vrijwilligerswet is nu zo'n afwijking opgenomen waardoor de vrijwilliger zelf buiten schot blijft en de organisatie waarvoor hij/zij actief is kan aangesproken worden (zie deel 3, punten 2 en 3).

Conclusie: iedereen valt als 'gewone' persoon onder de regels van het 'gemeen' recht, behalve als hij/zij actief is als vrijwilliger, want dan kan (pas op, niet altijd!) hij/zij een specifieke regeling genieten

2. De aansprakelijkheid volgens de regels van gemeen recht verder toegelicht

2.1. Het begrip aansprakelijkheid

Het begrip 'aansprakelijkheid' betekent dat een persoon die een fout maakte, onvoorzichtig of nalatig was, verplicht kan worden de schade die daaruit voor anderen voortvloeit te herstellen of te vergoeden.

Boer Jef laat een fles melk uit zijn handen glippen tijdens een rondleiding op zijn boerderij. Een bezoeker raakt gewond, heeft een kapotte sok en een snee in het leer van zijn schoen. De bezoeker kan boer Jef aansprakelijk stellen en schadevergoeding eisen.

Het is dus iets anders dan 'verantwoordelijkheid' omdat dit veeleer gaat over een gevoel of het geweten dat spreekt (de 'morele' kant van de zaak).

In plaats van zijn kersvers vriendinnetje even met de wagen naar huis te brengen, zet Lukas haar op de bus. De bus raakt betrokken bij een ongeval, waardoor het meisje lichte kwetsuren oploopt. Natuurlijk voelt Lukas zich schuldig en verantwoordelijk, maar hij kan niet (juridisch) aansprakelijk gesteld worden.

Lukas kan niet verplicht worden om zijn 'fout' recht te zetten, schade te herstellen, want er is -op juridisch of burgerrechtelijk vlak- geen fout die verbonden kan worden met de schade van de andere.

22 Strafrechtelijke versus burgerrechtelijke aansprakelijkheid

Het recht onderscheidt verschillende vormen van aansprakelijkheid.

Je hebt voornamelijk aan de ene kant de burgerrechtelijke aansprakelijkheid, aan de andere kant de strafrechtelijke aansprakelijkheid.

2.2.1. De strafrechtelijke aansprakelijkheid

Strafrechtelijke aansprakelijkheid betekent dat iemand juridisch, in een aantal bij wet bepaalde gevallen, ter verantwoording kan geroepen worden als hij/zij een bepaalde wet of rechtsregel geschonden heeft. Dit kan uitmonden in een straf (boete of gevangenisstraf). Typisch aan ons strafstelsel is dat die straf persoonlijk is. Het strafwetboek, maar ook andere strafwetten (vb. voor niet vermelden van een verantwoordelijk uitgever) bepaalt wat een overtreding is, en voorziet de mogelijke straffen daarbij.

Fons is de vader van een van de spelers van de voetbalclub. Hij rijdt telkens mee om zijn zoon en enkele medespelers naar en van een wedstrijd te brengen. Hij volgt in een colonne, en om de auto voor hem niet uit het oog te verliezen glijpt hij nog snel door het rode licht. De boete die hij achteraf in de brievenbus krijgt, kan hij niet verhalen op de voetbalclub.

Conclusie: Wie strafrechtelijk een overtreding begaan heeft of een misdrijf gepleegd heeft kan daarvoor zelf strafrechtelijk aansprakelijk gesteld worden.

Basiselementen strafrechtelijke aansprakelijkheid:

1. je begaat een overtreding (vb. in het donker fietsen zonder licht)
Een overtreding is er ook als er daarbij geen schade aan anderen is berokkend!
2. de overtreding wordt vastgesteld (vb. een agent houdt je tegen, je krijgt een PV in je brievenbus)
Je zal strafrechtelijk aansprakelijk gesteld worden
3. de schuldige wordt gestraft
De strafmaat hangt samen met de ernst van de overtreding, volgens de daarvoor geldende rechtsbepalingen

Hoe of wanneer wordt iemand strafrechtelijk aansprakelijk gesteld?

Dit kan gebeuren als een persoon een overtreding of misdrijf heeft begaan. Wie een regel heeft overtreden, kan hiervoor een boete opgelegd krijgen, voor de rechtbank opgeroepen worden en veroordeeld worden tot een sanctie of straf, betaling van een geldboete, bij een zwaar geval zelfs een gevangenisstraf of een combinatie van beide.

Dat kan gebeuren door de vaststelling van een overtreding (agent, flitspaal, vaststellingen van het parket,...) eventueel via een rechtszaak binnen de context van een zwaardere zaak (vb. 'slagen en verwondingen', 'schuldig verzuim',...)

Conclusie: strafrechtelijke aansprakelijkheid kan altijd voorkomen (dus ook in het vrijwilligerswerk). Wie een overtreding begaat, kan daarvoor zelf gestraft worden. Een verzekering zal inzake strafrechtelijke gevolgen nooit tussenkomen (eventueel wel inzake rechtsbijstand, zie 4.5. en 7.2.) .

2.2.2. Burgerrechtelijke aansprakelijkheid

Burgerrechtelijke aansprakelijkheid betekent dat iemand juridisch verantwoordelijk gesteld kan worden als zij/hij een fout heeft begaan waardoor schade aan een ander werd berokkend. Dat kan ertoe leiden dat diegene die de fout maakte, juridisch gedwongen wordt de schade van de ander te herstellen of vergoeden.

Dit volgt voornamelijk uit het Burgerlijk Wetboek, waarin onder meer ook rechtsregels staan die tot doel hebben om personen te beschermen tegen de fouten van anderen.

Basiselementen burgerrechtelijke aansprakelijkheid:

1. iemand maakt een fout (slordigheid, nalatigheid, onvoorzichtigheid) of stelt een onrechtmatige daad...

Onrechtmatige daden zijn verkeerde handelingen die gepleegd worden door “kinderen beneden de jaren des ondersheids” (leeftijd van 6-7 jaar, als kinderen geacht worden het verschil tussen ‘goed en kwaad’ te kennen) of ook door mensen met een zware mentale handicap die niet (meer) weten wat ze doen. Niet onbelangrijk voor het vrijwilligerswerk met deze doelgroepen: kleine kinderen, gehandicapten en sommige categorieën ouderen.

Toetssteen: handelde de betrokkene als ‘goed huisvader’?

De ‘goede huisvader’ is een juridisch begrip, dat voornamelijk door de rechters als toetssteen wordt gehanteerd. Om feiten (fouten?) te beoordelen gaat de rechter na of het betrokken individu zich in de concrete omstandigheden van het gebeuren, al dan niet gedragen heeft zoals ‘de goede huisvader’ het zou gedaan hebben in dezelfde omstandigheden. Het is altijd een beoordeling achteraf, als de schade gevallen is.

Voor vrijwilligers en organisaties kan geëvalueerd worden of ze de nodige voorzorgen (goed georganiseerd?) genomen hebben bij de uitwerking van een activiteit en/of ze voldoende toezicht hebben gehouden bij de uitvoering van de opdrachten, opdat niemand in gevaar komt (goed toezicht gehouden?).

2. ...die schade veroorzaakt aan een andere (een schadelijder, in vakjargon 'een derde')...
Een ander is 'het slachtoffer' van de fout, hij/zij die schade lijdt.

'Schade' komt neer op het lijden van een verlies in zijn menszijn, zijn zaken, zijn vermogen, het oplopen van een nadeel. Dit begrip 'schade' is nog voortdurend in evolutie en kan ruim worden geïnterpreteerd. Dat betekent ook dat niet enkel de schade die meteen zichtbaar is moet vergoed worden, maar mogelijk ook verdere en toekomstige schade die voortvloeit uit dat zelfde geval. Het gaat hier zowel om materiële (zaken, goederen, lichamen) als immateriële (emotioneel, psychisch,...) schade.

3. ...en waarbij er een oorzakelijk verband bewezen wordt tussen de fout van de ene en de schade van de andere
Cruciaal is dat men niet alleen de fout moet bewijzen maar ook dat die fout de te vergoeden schade veroorzaakte

Vergeleken met de strafrechtelijke aansprakelijkheid gelden er dus andere criteria om te bepalen of iemand al dan niet (burgerrechtelijk dan wel strafrechtelijk) aansprakelijk gesteld kan/zal worden. Op strafrechtelijk gebied moet niet per definitie schade aan anderen veroorzaakt zijn.

Wie kan burgerrechtelijk aansprakelijk gesteld worden?

Zowel 'natuurlijke' personen (mensen van 'vlees en bloed') als rechtspersonen (organisaties, verenigingen, ondernemingen,...)

In principe kunnen dus ook vrijwilligers burgerrechtelijk aansprakelijk gesteld worden. De wet perkt dit echter in, en wil de vrijwilligers op dit punt beter beschermen (zie deel 3, punten 2 en 3).

Wat betekent het concreet als men burgerrechtelijk aansprakelijk gesteld wordt?

Dat betekent dat de (natuurlijke of rechts-) persoon de schade die door haar/hem werd veroorzaakt of waarvoor hij/zij moet instaan, zal moeten vergoeden of herstellen.

De hoogte van de vergoeding hangt samen met de aard en de omvang van de schade.

Na het klaarmaken van een grote pot soep, zet een medewerker van een buurtrestaurant de pot ongelukkig neer. De pot valt om en de inhoud verbrandt een bezoeker erg. De schade reikt wellicht verder dan de brandwonden alleen; ook revalidatie, na-zorg en mogelijk zelfs emotionele en psychische schade,...

In het kader van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid moet alle (voorzienbare) schade vergoed worden: zowel materiële (aan voorwerpen, materialen, instrumenten,, kleding,...) als immateriële schade (emotionele schade, trauma,...), zowel schade aan zaken als aan personen, ook verzorging, inkomensverlies, ... kunnen/moeten terug betaald worden.

Hoe kan men iemand burgerrechtelijk aansprakelijk stellen?*Stap 1: bewijzen verzamelen*

Wie beweert dat zij/hij schade lijdt door de fout van iemand anders, zal dat ook naar behoren moeten (kunnen) bewijzen. Wie een eis tot schadevergoeding wil laten gelden moet aantonen dat er een fout is gebeurd (niet gehandeld als “de goede huisvader”), dat er schade is en dat er een oorzakelijk verband bestaat tussen fout en schade.

Stap 2: aanspreken

Wie schade lijdt zal eerst pogen om de andere partij aan te spreken (mondeling, via een schrijven) om tot een ‘overeenkomst’ over een vergoeding te komen..

Indien de zaak niet ‘in der minne’ geregeld kan worden, kan de schadelijder besluiten verdere juridische stappen te ondernemen.

Dan komt de zaak mogelijk voor de rechtbank en oordeelt uiteindelijk de rechter of de “aangesprokene” aansprakelijk is of gesteld kan worden.

Kan men om het even wie burgerrechtelijk aansprakelijk stellen?

Zoals hoger gezegd is een eerste voorwaarde dat men moet kunnen aantonen dat diegene die men burgerrechtelijk aansprakelijk wil stellen, een fout heeft gemaakt die tot de schade heeft geleid.

2.3. Burgerrechtelijke aansprakelijkheid:**CONTRACTUELE VERSUS BUITENCONTRACTUELE AANSPRAKELIJKHEID**

Belangrijke vraag is hier: binnen welk kader ontstaat de aansprakelijkheid? De burgerrechtelijke aansprakelijkheid kan namelijk voortvloeien uit een overeenkomst of contract tussen de betrokken personen of staat los van enige vorm van overeenkomst.

2.3.1. De contractuele aansprakelijkheid

Men spreekt van contractuele aansprakelijkheid als het schadegebeuren plaats vindt binnen het kader van een (mondelinge of schriftelijke) overeenkomst tussen de betrokkenen.

Bij elke overeenkomst, elk contract gelden steeds (overeengekomen of andere) verplichtingen waaraan de partijen moeten voldoen. Een overeenkomst kan gaan om een zogenaamde resultaatsverbintenis (je belooft een prestatie, een resultaat); het kan evengoed gaan om een zogenaamde middelenverbintenis (je belooft je in te zetten, je best te doen).

Er wordt in mijn huis stroom geleverd, op voorwaarde dat ik de elektriciteitsrekening correct betaal.

Er wordt een clown ingehuurd om de kindershow te verzorgen tijdens de opendeurdag van het buurthuis. De clown dient op het aangegeven tijdstip aanwezig te zijn en zijn opdracht te vervullen volgens wat afgesproken is. Het buurthuis betaalt de rekening. Maar wat als de clown niet komt opdagen?

Buurman Viktor leent zijn percolator uit aan een kennis die een familiebijeenkomst organiseert bij hem thuis. De percolator blijkt stuk te zijn na afloop van de activiteit.

Fleur engageert zich als buurvrouw om om de twee dagen een brood af te leveren bij Jozefien die weinig mobiel is. Tijdens een koude week voelt Fleur zich ziek en verzuimt ze haar taak op te nemen, en laat na Jozefien en/of haar familie daarvan op de hoogte te brengen.

Als een rechtspersoon (organisatie, bedrijf, fysisch persoon b.v. een vrijwilliger, ...) een gesloten overeenkomst niet correct uitvoert, fout handelt in de uitvoering van een overeenkomst, kan er schade ontstaan die vergoed moet worden.

Wie kan er worden aangesproken bij schade in het kader van contractuele aansprakelijkheid?
De medecontractant: die zijn contract niet correct heeft uitgevoerd. Wie zich in een overeenkomst engageert, dient die overeenkomst na te leven. Het zal wellicht de aansteller zijn (een bedrijf, een organisatie) zijn die opdraait voor het vergoeden van de schade.

Vera haalt in opdracht van haar werkgever een feesttent (voor een personeelsfeestje) af bij een verhuurbedrijf. Als zij de tent gescheurd en vuil terugbrengt, zal niet zij maar de onderneming de schade moeten vergoeden.

2.3.2. De buitencontractuele aansprakelijkheid

De buitencontractuele aansprakelijkheid is geregeld door "de wet": ze vloeit voort uit een fout die een persoon maakt en die schade veroorzaakt aan een andere persoon, zonder dat beiden (daarom-trent of in dat verband) een contract hebben opgesteld of zelf iets hebben afgesproken.

Deze aansprakelijkheid geldt tegenover gelijk wie, krachtens "de wet". De partijen in het spel zijn hier de persoon die de fout maakt en diegene die 'slachtoffer' is van die fout, de schadelijder.

Jan geeft Jef een duw, waardoor Jef op zijn hoofd valt. Jef zijn wenkbrauw moet gehecht worden. Ook zijn enkele tanden gebroken. Als Jef Jan aansprakelijk stelt voor de schade, zal Jan daarvoor moeten opdraaien, tenminste als Jan daarbij een fout gemaakt heeft.

Tijdens het opbouwen van het decor voor een schoolvoorstelling, laat een werkman een houten bank vallen, waardoor een ruit sneuvelt en een voorbijganger gewond raakt.

De buitencontractuele aansprakelijkheid komt in het dagelijkse leven vrij vaak voor. Meestal gaat het om kleinere schadegevallen, maar gevallen (ook van kleinere fouten) met grote schade komen ook wel eens voor.

24. Enkele specifieke vormen van aansprakelijkheid

Het algemeen principe is dat wie een fout maakt en daardoor schade veroorzaakt aan een ander, voor die schade moet opdraaien. Dat is de burgerrechtelijke aansprakelijkheid voor eigen daden.

Een persoon (zowel een mens of 'natuurlijke' persoon als een rechtspersoon) kan evenwel ook burgerrechtelijk aansprakelijk gesteld worden voor de daden van anderen, zaken, dieren,... Dat men aansprakelijk gesteld kan worden hangt samen met de 'hoedanigheid' die men heeft.

We overlopen beknopt enkele mogelijkheden waar een persoon in dit verband burgerrechtelijk aansprakelijk gesteld kan worden:

2.4.1. De aansprakelijkheid voor eigen daden

Potje breken, potje betalen. Hierop zijn we al uitvoerig ingegaan (zie hierboven 2.1.2.).

2.4.2. De aansprakelijkheid voor de daden van anderen

Bedoeld wordt hier voornamelijk de aansprakelijkheid van de ouders voor hun kinderen, de leerkrachten voor hun leerlingen, de werkgevers voor hun werknemers, de opdrachtgevers voor hun aangestelden, de vrijwillige begeleiders voor degenen die ze begeleiden, de organisatie voor haar vrijwilligers (zie deel 3),...

*Een groep vrijwilligers neemt geregeld kinderen op uitstap, in opdracht van organisatie 'de frisse neus'.. Tijdens de terugreis trekt een kind aan de noodrem van de trein, die bruusk stopt, en heel wat vertraging oploopt, de spoorwegpolitie op de been brengt,...
Mogelijk zal de organisatie opdraaien voor de schade die de NMBS opliep.*

2.4.3. De aansprakelijkheid voor zaken

Bedoeld wordt hier de aansprakelijkheid voor materiaal (met een gebrek) dat men onder bewaring heeft, instrumenten, toestellen, meubelen,... waarvoor men verantwoordelijk is. Dat geldt zowel voor individuen als voor organisaties,....

*Ik leen een ladder uit aan mijn buurman. De buurman dondert al snel naar beneden. Door slijtage was mijn ladder niet stabiel. De buurman kan mij aansprakelijk stellen.
Een bedrijf leent een grasmachine uit. Nadat de persoon die de machine leende schade oploopt blijkt dat de machine al lang niet meer onderhouden was en een gebrek vertoont. Het bedrijf kan aansprakelijk gesteld worden.
De oude eik die in de tuin van Paul staat begeeft het, valt op de gemeenschappelijke scheidingsmuur en beschadigt een fontein bij de burens. De eik blijkt ernstig vermolmd: Paul kan aansprakelijk gesteld worden.*

2.4.4. De aansprakelijkheid voor dieren

Wie dieren onder zijn bewaring heeft is aansprakelijk voor de schade die zij aan anderen veroorzaken. Heel wat organisaties werken met dieren voornamelijk omwille van sociale en/of therapeutische redenen. Wordt zo'n dier om de ene of de andere reden wild en veroorzaakt het schade aan een ander, bestaat het risico dat de organisatie daarvoor opdraait.

Bepalend is wie de 'bewaker' is, de "bewaring" heeft. Dat is de persoon die het recht heeft

profijt/winst/voordeel te halen uit het dier, en “gezag” over dit dier te voeren. Het kan de eigenaar zijn, maar evengoed iemand anders. Als er iets gebeurt, kan het in elk geval heel wat discussie uitlokken.

Een medewerker van het rusthuis brengt zijn labrador mee, in functie van een soort gezelschapstherapie. De hond bijt op zeker ogenblik in de hand van een van de rusthuisbewoners. De organisatie, die gebruik maakt van de hond, kan voor de schade aansprakelijk gesteld worden.

Klauwtje, de kat van de burens is ons huis binnengeslopen, en slaagt erin enkele vissen uit het aquarium te vangen. Ik kan bij de burens een schade-eis indienen ter compensatie van de dood van mijn zeldzame vissen.

2.4.5. De aansprakelijkheid voor gebouwen

Personen en/of organisaties die eigenaar zijn van een gebouw(of meer gebouwen) kunnen aansprakelijk gesteld worden voor de schade die het pand aan anderen veroorzaakt door een gebrek in de constructie of in het onderhoud.

Een organisatie is bezig met het opknappen van een eigen huisje waar hun secretariaat gevestigd is en activiteiten worden uitgevoerd. Op een winderige dag vliegt een deel van het dak weg, recht op de serre van het naburige pand.

Conclusie: Iedereen loopt een risico om aansprakelijk gesteld te worden. Het begrip ‘goede huisvader’ is in alle omstandigheden van belang om uit te maken of er fouten zijn gebeurd : voorzichtigheid bij de voorbereiding en uitvoering (toezicht, nazicht materiaal,...) blijft in alle omstandigheden belangrijk.

Deel 2

De aansprakelijkheidsregeling in de vrijwilligerswet

1. Inleiding

Vooraleer de vrijwilligerswet er kwam, was de situatie zogenaamd eenvoudig. Er rustte op geen enkele vrijwilligersorganisatie (met enkele uitzonderingen in de Vlaamse Gemeenschap voor bepaalde organisaties omwille van decretale vereisten) een specifieke aansprakelijkheidsregeling of verzekeringsplicht voor het vrijwilligerswerk.

Daarbij liep de vrijwilliger telkens het risico zelf persoonlijk aansprakelijk gesteld te worden voor zijn fouten of onrechtmatige daden bij het verrichten van het vrijwilligerswerk waarbij schade werd veroorzaakt aan anderen.

Dit systeem is nu grondig veranderd!

2. De specifieke aansprakelijkheidsregeling in de vrijwilligerswet

Een basisbekommernis van de wetgever was om vrijwilligers een financiële bescherming te bieden voor bepaalde risico's die vrijwilligers zelf kunnen lopen of scheppen.

Daarom is er door de wet een regeling uitgewerkt die de persoonlijke aansprakelijkheid van de vrijwilliger wegneemt om ze te leggen bij de organisatie waarvoor de vrijwilliger activiteiten uitvoert.

Deze regeling is niet volledig nieuw, maar geïnspireerd op de al langer bestaande aansprakelijkheidsregeling voor werknemers. Een werknemer die bij de uitvoering van zijn/haar werk een fout maakt en daardoor schade veroorzaakt aan een ander, wordt zelf niet aansprakelijk gesteld. De werkgever wel.

Voor de bescherming van de vrijwilligers is deze redenering doorgetrokken: voortaan wordt de organisatie in dit verband eigenlijk als een 'soort werkgever' beschouwd. Bij de uitvoering van de vrijwilligersactiviteit is het dus niet langer de vrijwilliger, maar wel de organisatie die burgerrechtelijk aansprakelijk gesteld kan worden. Dus de organisatie 'draait op' voor de fouten van 'haar' vrijwilligers die schade veroorzaken aan anderen.

Artikel 5 van de vrijwilligerswet: aansprakelijkheid van de vrijwilliger en de organisatie

Behalve in geval van bedrog, zware fout of eerder gewoonlijk dan toevallig voorkomende lichte fout van de vrijwilliger, is deze, behalve als het om schade gaat die hij zichzelf toebrengt, niet burgerlijk aansprakelijk voor de schade die hij veroorzaakt bij het verrichten van vrijwilligerswerk, ingericht door een in artikel 3, 3° bedoelde feitelijke vereniging die één of meer personen tewerkstelt die verbonden zijn door een arbeidsovereenkomst voor werklieden of bedienden, door een in artikel 3, 3° bedoelde rechtspersoon, of door een feitelijke vereniging die op grond van haar specifieke verbondenheid hetzij met de voormelde feitelijke vereniging, hetzij met de voormelde rechtspersoon beschouwd kan worden als een afdeling daarvan. Voor deze schade zijn respectievelijk de feitelijke vereniging, de rechtspersoon of de organisatie waarvan de feitelijke vereniging een afdeling vormt, burgerlijk aansprakelijk.

Op straffe van nietigheid mag van de bij het eerste lid bepaalde aansprakelijkheid niet afgeweken worden in het nadeel van de vrijwilliger.

3. Essentieel aan de zogenaamde specifieke aansprakelijkheidsregeling: de 'immunititeit' van de vrijwilliger

31. Het begrip 'immunititeit'

Het gegeven of het principe dat de vrijwilliger zelf niet persoonlijk burgerrechtelijk aansprakelijk gesteld kan worden voor de fouten die hij/zij maakt bij de uitvoering van de activiteit en die schade veroorzaakt aan anderen, noemen de juristen de "immunititeit".

Door die immuniteit kan de vrijwilliger niet persoonlijk aansprakelijk gesteld worden.

32. Let op: de immuniteit is niet oneindig

De specifieke aansprakelijkheidsregeling die deze immuniteit biedt, is beperkt.

We geven hier een aantal beperkingen weer:

3.2.1. MOGELIJKHEID 1: DE VRIJWILLIGER GENIET IMMUNITEIT, MAAR VERLIEST DIE OMWILLE VAN:

Een lichte repetitieve fout

De vrijwilliger maakt een kleine fout, maar herhaalt zo'n kleine fout al te dikwijls. Als de organisatie hem/haar –of zelfs al meer in het algemeen– daar heeft op gewezen, en er ontstaat na de zoveelste keer schade aan een derde, valt de aansprakelijkheid mogelijk toch bij de vrijwilliger.

Jean-Pierre of andere vrijwilligers laten steeds na om gebruikte instrumenten af te drogen. Dat kan leiden tot roestvorming en tot de blokkering of breuk van het systeem (vb. van een mechanische grasmaaier) waardoor schade wordt veroorzaakt. De organisatie heeft hem daarvoor al verscheidene keren verwittigd en tot meer zorg aangemaand. Als na de zoveelste keer blijkt dat het instrument niet meer correct werkt en hierdoor schade veroorzaakt, kan de organisatie pogen om niet te hoeven opdraaien voor de schade. De organisatie (of haar verzekeraar) zal wel moeten (kunnen) bewijzen dat Jean-Pierre al herhaaldelijk op die fout is geweest.

Een grove fout

De vrijwilliger doet iets ernstig verkeerd waarvan hij/zij wist of moest weten dat de handeling, de daad, ... ernstig fout was. Als bewezen kan worden dat de vrijwilliger zo'n grove fout maakte, is het weer mogelijk dat de aansprakelijkheid toch bij hem/haar terecht komt.

Een vrijwilliger gaat op uitstap met een groepje kinderen. Bij het middagmaal drinkt de vrijwilliger veel te veel wijn, zet zich op een bank in de zon en valt in een diepe slaap. Er gebeurt een ongeval met een van de kinderen. De vrijwilliger, die onder invloed was van drank, heeft ernstig verzaakt aan de toezichtsplicht die hij op zich had genomen. Indien bewezen kan worden dat dit een grove fout van die vrijwilliger was, kan de aansprakelijkheid op zijn eigen schouders vallen.

Bedrog/opzet

Als de vrijwilliger wetens en willens een totaal verkeerde handeling stelt waardoor schade wordt veroorzaakt, kan men spreken van opzet. De vrijwilliger die bijvoorbeeld anderen ernstig misleidt om zelf voordeel te halen, pleegt bedrog. Het spreekt voor zich dat een organisatie daarvoor niet hoeft op te draaien. Maar ook hier geldt weer dat bewezen moet worden dat de vrijwilliger een fout in deze zin heeft gemaakt.

Conclusie: de vrijwilliger kan zijn/haar immuniteit verliezen onder bepaalde omstandigheden. Dat gebeurt echter niet zomaar: het moet degelijk en ten gronde bewezen worden dat de vrijwilliger (zwaar) uit de bocht ging!

3.2.2. MOGELIJKHEID 2: DE VRIJWILLIGER GENIET IMMUNITEIT, MAAR IN BEPERKTE MATE

De immuniteit waarin de wetgever voorziet geldt niet altijd:

1. de vrijwilliger is enkel immuun voor de schade die hij door zijn/haar fout berokkent aan anderen
  - o voor schade aan zichzelf geldt de immuniteit dus niet
2. de immuniteit geldt enkel voor de burgerrechtelijke aansprakelijkheid
  - o ze geldt niet voor strafrechtelijke aansprakelijkheid
3. de vrijwilliger die actief is in een zogenaamde 'losse of onafhankelijke feitelijke vereniging (zonder personeel)' heeft geen immuniteit (zie deel 3, punt 5)
  - o afhankelijk van de soort organisatie waarin hij zich inzet is de vrijwilliger beter of minder beschermd

4. Op wie is deze specifieke aansprakelijkheidsregeling dan van toepassing?

De regeling is van toepassing op:

- alle private en publieke rechtspersonen die onder de vrijwilligerswet vallen
  - o zoals een vzw, een stichting, een instelling van openbaar nut, een OCMW, stad, gemeente of provincie
- een aantal feitelijke verenigingen
  - o dus niet alle feitelijke verenigingen, enkel 'bepaalde' feitelijke verenigingen

We zoomen wat verder in op dit begrip 'bepaalde feitelijke verenigingen' (waarvoor de specifieke aansprakelijkheidsregeling geldt):

- dat zijn de verenigingen die voldoen aan de wettelijke definitie (om onder de toepassing van de vrijwilligerswet te vallen, zoals we dit hoger hebben geformuleerd, zie deel 1, punt 1.1.) en die bovendien hier aan bijkomende voorwaarden voldoen:
  - o ofwel stellen ze één of meer personen tewerk die verbonden zijn door een arbeidsovereenkomst voor bedienden of werklieden
  - o ofwel zijn ze 'specifiek verbonden' met een private of publieke rechtspersoon (die onder de toepassing van de vrijwilligerswet vallen) en kunnen gezien worden als een afdeling ervan
  - o ofwel zijn ze 'specifiek verbonden' met een feitelijke vereniging die zelf één of meer personen tewerkstelt en kunnen gezien worden als een afdeling ervan

Conclusie: deze specifieke aansprakelijkheidsregeling is niet van toepassing op alle vrijwilligersorganisaties. Dat neemt niet weg dat de rest van de vrijwilligerswet wél op hen van toepassing kan zijn.

5. Duidelijkheidshalve: op welke feitelijke verenigingen is de specifieke aansprakelijkheidsregeling niet van toepassing?

5.1. Algemene stelregel

De specifieke aansprakelijkheidsregeling geldt niet voor feitelijke verenigingen die wel onder de toepassing van de wet vallen

- maar die geen personeel (arbeiders, bedienden) te werk stellen
- en/of die niet 'specifiek verbonden' zijn met een
  - o private of publieke rechtspersoon
  - o feitelijke vereniging die zelf een of meerdere personen tewerk stelt

We noemen deze feitelijke verenigingen voortaan 'losse of onafhankelijke feitelijke verenigingen' (zonder personeel)

De Javellekes is een groepje van enkele dames die wekelijks zelf de straat opschuren met (te veel) javel. Ze organiseren de taken samen, spreken af wanneer ze de straat een beurt geven, kopen gezamenlijk materiaal aan, maar stellen geen personeel tewerk.

Bert is 20 jaar geleden gestart met een schaakclub. De vereniging is ondertussen goed bekend, telt 150 leden, neemt deel aan schaakkampioenschappen en organiseert met de vrijwilligers ook andere activiteiten om wat extra geld in het laatje te brengen. Bert wordt aangesproken als voorzitter en drie andere mensen maken deel uit van het bestuur. Er worden geen arbeider(s) of bediende(n) te werk gesteld.

Conclusie: voor 'losse of onafhankelijke feitelijke verenigingen' (zonder personeel) geldt de specifieke aansprakelijkheidsregeling van de vrijwilligerswet niet, hoewel ze mogelijk wel onder het toepassingsgebied van de rest van de vrijwilligerswet vallen.

5.2. Gevolgen van het feit dat 'losse of onafhankelijke feitelijke verenigingen (zonder personeel)' niet onder de specifieke aansprakelijkheidsregeling vallen

5.2.1. DE BURGERRECHTELIJKE AANSPRAKELIJKHEID WORDT GEREGLD VOLGENS DE PRINCIPES VAN HET 'GEMEEN RECHT'

De gewone, algemeen geldende aansprakelijkheidsregeling, is van toepassing (zie deel 2, punt 2).

De wetgever voorziet in het kader van de informatieplicht wel dat de zo'n "losse of onafhankelijke feitelijke vereniging" (zonder personeel) haar vrijwilligers hierover moet informeren.

5.2.2. DE VRIJWILLIGERS GENIETEN GEEN IMMUNITEIT

De vrijwilligers die zich hier engageren genieten geen immuniteit en kunnen dus persoonlijk burgerrechtelijk aansprakelijk gesteld worden voor de fouten die zij maken en waardoor schade aan anderen wordt veroorzaakt.

Voor deze vrijwilligers die geen immuniteit genieten, kan de eigen polis BA-privéleven (de zogenaamde familiale polis) wel een oplossing bieden. Deze polis is er immers op gericht tussen te komen voor fouten die een persoon (of zijn eigen gezinsleden) in zijn privé-leven maakt en schade veroorzaken aan anderen (dan de gezinsleden). Het nadeel is dat de vrijwilliger dan zelf voor zijn bescherming dient in te staan, en dat de polis niet tussen komt als er bijvoorbeeld schade werd veroorzaakt aan een inwonend gezinslid.

5.2.3. DE ZGN. "LOSSE OF ONAFHANKELIJKE FEITELIJKE VERENIGING" (ZONDER PERSONEEL) KAN ALS GEHEEL AANSPRAKELIJK GESTELD WORDEN

Dat houdt in dat de leden zo'n feitelijke vereniging, mogelijk samen aansprakelijk gesteld kunnen worden als 'lid' van de vereniging. Ieder lid dient dan een deel van de schade te vergoeden of te herstellen.

Gevolg: mogelijk draait alleen de vrijwilliger die een fout beging en schade aan anderen veroorzaakte op voor de vergoeding, maar het is en blijft ook mogelijk dat de feitelijke vereniging als geheel (dus de individuele leden samen) aansprakelijk gesteld worden!

5.2.4. DE INFORMATIEPLICHT VOOR DEZE ZGN. 'LOSSE OF ONAFHANKELIJKE FEITELIJKE VERENIGING' (ZONDER PERSONEEL) VALT ZWAARDER UIT DAN VOOR DE ORGANISATIES DIE WEL ONDER DE SPECIFIEKE AANSPRAKELIJKHEIDSREGELING VALLEN.

De zgn. 'losse of onafhankelijke feitelijke vereniging (zonder personeel)' moet immers aan haar vrijwilligers (en best ook aan haar leden) communiceren:

- dat er geen specifieke aansprakelijkheidsregeling geldt, en de aansprakelijkheid geregeld wordt volgens de principes van het 'gemeen recht'
- dat de vrijwilligers aldus geen immuniteit genieten
- dat de vrijwilliger persoonlijk burgerrechtelijk aansprakelijk gesteld kan worden
- en dat hij/zij zich hiervoor individueel, via een eigen verzekering, kan beschermen

De wetgever belast de zgn. 'losse of onafhankelijke feitelijke vereniging (zonder personeel)' volgens ons met twee grote nadelen: een nadeel tegenover de andere organisaties, die wel verplicht een verzekering moeten sluiten maar hun vrijwilligers immuniteit kunnen garanderen, en een nadeel op het vlak van de informatie die zwaarder en complexer is dan wanneer men gewoon kan zeggen dat de vrijwilliger "immuniteit" en bescherming geniet.

6. Twijfel?

Is je organisatie "specifiek" verbonden met een koepel of blijft zij een zgn. 'losse of onafhankelijke feitelijke vereniging (zonder personeel)' ? Bij twijfel kan je steeds het steunpunt naar keuze raadplegen.

Deel 3

Veelgestelde vragen over aansprakelijkheid

1. Vrijwilligers en burgerrechtelijke aansprakelijkheid

IS HET VRIJWILLIGERSWERK ERG RISKANT OP HET GEBIED VAN BURGERRECHTELIJKE AANSPRAKELIJKHEID?

We mogen niet overdrijven. De meeste schadegevallen hebben te maken met (kleinere of beperkte) lichamelijke ongevallen, waarvan vrijwilligers het slachtoffer kunnen zijn.

Toch is (meer) aandacht voor burgerrechtelijke aansprakelijkheid zeker gerechtvaardigd. Het gaat immers om schadegevallen waarbij anderen zijn betrokken. In een aantal gevallen kan de schade torenhoog oplopen. Het is van belang een goede verzekeringsregeling te hebben, waarbij zowel de vrijwilligers als de organisaties zo goed mogelijk beschermd worden.

KUNNEN VRIJWILLIGERS ZELF OOK BURGERRECHTELIJK AANSPRAKELIJK GESTELD WORDEN BIJ HET VERRICHTTEN VAN VRIJWILLIGERSWERK?

Heel wat vrijwilligers vallen onder de specifieke aansprakelijkheidsregeling van de vrijwilligerswet, en kunnen dan meestal -behalve in bijzonder uitzonderlijke gevallen- niet persoonlijk burgerrechtelijk aansprakelijk gesteld worden, voor schade aan anderen veroorzaakt.

Toch zijn er nog groepen vrijwilligers die geen beroep kunnen doen op de specifieke aansprakelijkheidsregeling van de vrijwilligerswet. Hierop zijn we dieper ingegaan in deel 3.

MOET DE BURGERRECHTELIJKE AANSPRAKELIJKHEID VAN VRIJWILLIGERS OP WEG VAN EN NAAR DE ACTIVITEIT VERZEKERD WORDEN VIA DE ORGANISATIE?

Volgens de vrijwilligerswet blijft de organisatie burgerrechtelijk aansprakelijk, 'bij de uitvoering van de activiteiten', of juist gesteld volgens de wet 'bij het verrichten van vrijwilligerswerk'. Volgens onze interpretatie is het erg duidelijk dat 'bij' ook kan betekenen 'op weg van en naar de activiteit'.

Niet elke verzekeraar voorziet dat in zijn vrijwilligersverzekering voor organisaties. Op basis van de eigen ervaringen raden we ten stelligste aan om ook deze burgerrechtelijke aansprakelijkheid mee te verzekeren (al was het alleen al om, bij concreet gebeurde gevallen, elke betwisting zoveel mogelijk uit te sluiten).

De verzekeraars die deze waarborg thans aanbieden, rekenen geen meerkost aan. Bovendien blijft de organisatie burgerrechtelijk aansprakelijk, ook al is ze er niet voor verzekerd: ze loopt dus het risico de schade zelf te moeten vergoeden!

Met de bestaande verplichte BA-autoverzekering zou je kunnen stellen dat al een deel van het risico voor de organisatie is weggenomen. Maar vrijwilligers verplaatsten zich niet enkel per auto: hij/zij kan evengoed schade aan anderen veroorzaken als voetganger (je kijkt niet uit je doppen en loopt iemand omver of je laat fietsers vallen), als fietser (er bestaan BA-verzekeringen voor fietsers, maar die zijn niet verplicht, vb. ik rijd te dicht tegen een wagen aan en mijn pedaal maakt een kras in het koetswerk van een wagen), als te paard.... Een zogenaamde familiale verzekering kan hierbij ook van (groot) nut zijn maar die is ook niet verplicht. Overigens speelt zij alleen als de vrijwilliger zelf (dus niet de organisatie) aansprakelijk is.

Conclusie: als de vrijwilliger met de wagen rijdt zal zijn/haar eigen BA-autoverzekering tussen komen. Die dekt mogelijk niet alles (wel de schade aan anderen indien de vrijwilliger in fout was). Als de vrijwilliger gebruik maakt van andere transportmogelijkheden, is hij/zij mogelijk niet verzekerd. Volgens de vrijwilligerswet blijft hoe dan ook de burgerrechtelijke aansprakelijkheid bij de vrijwilligersorganisatie liggen!

2. Organisaties en burgerrechtelijke aansprakelijkheid

KAN EEN RECHTSPERSOON (VB. ORGANISATIE) BURGERRECHTELIIJK AANSPRAKELIJK GESTELD WORDEN?

Ja, precies omdat het een rechtspersoon is die zowel rechten als plichten draagt. Veel publieke en private organisaties hebben zogenaamde rechtspersoonlijkheid. Hierdoor worden ze ook 'juridische' figuren en kunnen ze burgerrechtelijk aansprakelijk gesteld worden. Ook een organisatie als een vzw, openbare instelling, OCMW,... dient zich te gedragen als een 'goed huisvader'. Het is steeds mogelijk dat derden schade oplopen door een fout van de rechtspersoon.

Een organisatie verhuurt een lokaal aan een bewonersgroep. Omwille van het nalaten van een herstelling na waterinsijpeling via het dak, valt een deel van het plafond naar beneden terwijl de bewonersgroep zit te vergaderen. Twee mensen raken gekwetst en er is materiële schade. De schadelijders kunnen de organisatie hiervoor aansprakelijk stellen.

Net zoals natuurlijke personen aansprakelijk gesteld kunnen worden voor de daden van anderen, draagt de organisatie mogelijk ook de aansprakelijkheid voor anderen die in haar opdracht (b.v. betaalde of onbetaalde medewerkers) actief zijn. In de specifieke aansprakelijkheidsregeling van de vrijwilligerswet wordt dit principe verankerd (zie deel 3, punten 2 en 3).

KAN EEN FEITELIJKE VERENIGING BURGERRECHTELIJK AANSPRAKELIJK GESTELD WORDEN?

Ja, maar niet zomaar. Indien een feitelijke vereniging als dusdanig aansprakelijk gesteld wordt, kunnen mogelijkwijze alle afzonderlijke leden van de feitelijke vereniging, ieder voor een evenredig deel moeten bijdragen tot het vergoeden van de schade, dus ook die leden die in de feiten zelf geen fout(en) hebben gemaakt, mogelijk zelfs niet betrokken waren bij het gehele schadegeval.

Ook feitelijke verenigingen kunnen hiertegen een (bepaalde, financiële) bescherming nemen door een BA-verzekering te sluiten.

3. Vrijwilligerswerk en contractuele aansprakelijkheid

REGELT DE VRIJWILLIGERSWET IETS OMTRENT DE CONTRACTUELE AANSPRAKELIJKHEID?

De vrijwilligerswet voert uitdrukkelijk een eigen regeling in omtrent de burgerrechtelijke aansprakelijkheid, zonder dit verder te specificeren. Dat houdt in dat de organisatie aansprakelijk is voor zowel de buitencontractuele als de contractuele aansprakelijkheid. Artikel 5 van de vrijwilligerswet (dat handelt over de aansprakelijkheid) maakt hierin geen onderscheid, alleen artikel 6 van de wet (dat handelt over de verzekeringsplicht) maakt wel een onderscheid. De wet stelt immers dat ("ten minste") het verzekeren van de buitencontractuele aansprakelijkheid verplicht is terwijl een verzekering van de contractuele aansprakelijkheid niet verplicht is. Dus opgelet: de gebruikelijke vrijwilligersverzekering dekt niet steeds elke contractuele aansprakelijkheid.

We willen hierbij even waarschuwen!

Het is niet omdat een organisatie geen verzekering heeft voor de contractuele aansprakelijkheid, dat ze op dit vlak geen aansprakelijkheid draagt! De wet is heel duidelijk en laat geen twijfel bestaan. Van deze specifieke aansprakelijkheidsregeling mag immers niet afgeweken worden. Afwijkingen op het wettelijke principe zijn onwettelijk en ongeldig!

KAN ER SPRAKE ZIJN VAN CONTRACTUELE AANSPRAKELIJKHEID IN HET VRIJWILLIGERSWERK?

Zeker. We geven hiervan enkele voorbeelden.

Mogelijk zegt de organisatie toe om een andere organisatie te helpen (vb. een jeugdorganisatie die meehelpt op de jaarlijkse beurs van de cultuurverenigingen) en een dienst te verstrekken, in ruil voor ondersteuning van de eigen werking. Beide partijen moeten correct naleven wat afgesproken werd. Jan rijdt voor de organisatie met een minibus van een garage maar vergeet de handrem af te zetten. Het systeem gaat stuk en Jan veroorzaakt een ongeval. Er is schade aan de minibus (handremleiding gesmolten, klapband).

Vermits er in het vrijwilligerswerk heel wat ge- en verhuurd, ge- en verkocht, uitgeleend, afgesproken, ... wordt is het niet ondenkbaar dat ook bij het vrijwilligerswerk 'gebotst' wordt op contractuele aansprakelijkheid.

WAT GEBEURT ER ALS DE VRIJWILLIGER MATERIAAL, INSTRUMENTEN, MACHINES, VOERTUIGEN,... DIE HEM VOOR DE UITVOERING VAN DE ACTIVITEIT DOOR DE ORGANISATIE WORDEN TOEVERTROUWD, STUK MAAKT?

Dat hoort bij de gewone gang van zaken. De schade valt volledig bij de organisatie en kan niet (binnen de perken van zijn immuniteit, zie deel 3 punt 3) verhaald worden op de betreffende vrijwilliger. Indien de organisatie materiaal van elders huurt of leent, en de vrijwilliger maakt het stuk, dan blijft de organisatie aansprakelijk: zij zal de schade moeten vergoeden.

WAT ALS ER DOOR EEN VRIJWILLIGER SCHADE VEROORZAAKT WORDT AAN MATERIAAL OF SPULLEN VAN EEN ANDERE VRIJWILLIGER?

Dit valt onder de hoger beschreven aansprakelijkheidsregeling. Het concreet antwoord hangt af van de context. Mogelijk draait er een vrijwilliger voor op, eventueel komt de organisatie (ten dele) tussen indien de vrijwilliger het materiaal gebruikte in het kader van een vrijwilligersactiviteit in haar opdracht.

4. Vrijwilligerswerk en strafrechtelijke aansprakelijkheid

VRIJWILLIGERS KUNNEN TOCH NIET STRAFRECHTELIJK AANSPRAKELIJK GESTELD WORDEN?

Jawel hoor. Al wie een door een strafwet beteelde overtreding begaat, kan strafrechtelijk aansprakelijk gesteld worden. Dus ook vrijwilligers.

Cruciaal in het vrijwilligerswerk is o.m. bijvoorbeeld de geheimhoudingsplicht: vrijwilligers moeten discreet omgaan met de informatie die ze krijgen van of over andere mensen. Wie de geheimhoudingsplicht schendt, zeker wanneer daardoor last wordt berokkend aan anderen, kan hiervoor strafrechtelijk veroordeeld worden.

In elke organisatie zijn er situaties te vinden of te bedenken waarin de vrijwilliger zich discreet moet opstellen (vertrouwelijke omgang met mensen, met documenten,...). De organisatie doet er dus zeker goed aan om de geheimhoudingsplicht concreet naar de eigen activiteiten te 'vertalen' en de vrijwilligers degelijk hierover in te lichten.

Nog enkele voorbeelden die kunnen leiden tot strafrechtelijke aansprakelijkheid:

- Folders uitgeven, affiches verspreiden, een flyer uitdelen op de openbare weg? Je moet een verantwoordelijke uitgever vermelden, want anders riskeer je een straf.
- Een 'trouwe' vrijwilliger blijkt vlugge vingers te hebben telkens hij aan de kassa zit.
- Een vrijwillige chauffeur parkeert een tijd lang op het voetpad om zijn oudere passagier makkelijker te laten instappen. Hij begaat een overtreding.
- Een bestuursvrijwilliger gebruikt zijn positie binnen de organisatie om te sjoemelen.

Deel 4

Verzekeringen

1. Algemene informatie over verzekeringen

Voor heel wat risico's kunnen zowel fysieke personen als organisaties een financiële beveiliging zoeken in een verzekering:

- om zich te beschermen tegen schade-eisen van anderen in het kader van burgerrechtelijke aansprakelijkheid
- om zich te beschermen tegen persoonlijke ongevallen
- om zich te beschermen tegen diefstal
- om zich te beschermen tegen brand
- om beroep te kunnen doen op rechtsbijstand
- ....

Tegen welke risico's men zich wil beschermen, hangt vanzelfsprekend af van de situatie en de behoefte.

Door een **premie** te betalen aan een verzekeraar (een verzekeringsmaatschappij direct of via een verzekeringsmakelaar of -agent) krijgt de verzekeringsnemer een 'zekere bescherming als hij/zij geconfronteerd wordt met een schadegeval. Via een verzekering kan tegemoet gekomen worden in (een deel van) de financiële gevolgen van zo'n schadegeval.

Hoe ver de bescherming reikt, hangt af van de concrete **verzekeringopolis**, dat is het contract tussen de verzekeraar (de maatschappij) en de verzekeringsnemer (de persoon, organisatie,..).

Let op: de vrijwilligerswet legt nu wel een verzekeringsplicht op aan organisaties (zie deel 5 punt 2), maar de verzekeraar van zijn kant is tot op heden **niet verplicht** om gelijk welke organisatie te aanvaarden. Als hij een organisatie aanvaardt is hij uiteraard wel verplicht de wet na te leven. Er ligt dus geen verzekeringsplicht op de verzekeringssector: de praktijk leert ons dat sommige organisaties en/of activiteiten moeilijker een verzekeraar vinden.

De ene verzekeringspolis is echter nooit absoluut dezelfde of zelfs naar behoren **vergelijkbaar** met een andere. Er bestaan verschillen tussen verzekeringsmaatschappijen, tussen makelaars of agenten en hun specialiteiten en/of affiniteiten, en tussen polissen onderling, mogelijk zelfs bij eenzelfde maatschappij.

2. Verzekeringen en vrijwilligerswerk

Ook in het vrijwilligerswerk is het sluiten van goede verzekeringspolissen van essentieel belang, zeker nu de vrijwilligerswet sinds 1 januari 2007 een verzekeringsplicht oplegt. In dit deel gaan we hierop verder in.

2.1. Wat houdt de verzekeringsplicht in?

De wetgever regelde dat de vrijwilligers 'immuun' zijn (zie deel 3, punt 3.1. e.v.), en dat de organisatie voor hen burgerrechtelijk aansprakelijk is. Daarenboven dient de organisatie hiervoor een verzekering te sluiten. Dat is verplicht.

Artikel 6 van de vrijwilligerswet Verzekering vrijwilligerswerk

§ 1. De organisaties die krachtens artikel 5 burgerlijk aansprakelijk zijn voor de schade die een vrijwilliger veroorzaakt, sluiten tot dekking van de risico's met betrekking tot vrijwilligerswerk een verzekeringscontract, dat ten minste de burgerlijke aansprakelijkheid van de organisatie dekt, met uitzondering van de contractuele aansprakelijkheid.

§ 2. De Koning kan, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, voor de categorieën van vrijwilligers die Hij bepaalt, de dekking van het verzekeringscontract uitbreiden tot :

1° de lichamelijke schade die geleden is door vrijwilligers bij ongevallen tijdens de uitvoering van het vrijwilligerswerk [of tijdens de verplaatsingen die in het kader daarvan worden gedaan en tot de ziekten die zijn opgelopen als gevolg van het vrijwilligerswerk];

2° de rechtsbijstand voor de onder § 1, [1°, 2°] en § 2, 1°, genoemde risico's.

§ 3. De Koning stelt, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, de minimumgarantievoorwaarden vast van de [verplichte] verzekeringsovereenkomsten tot dekking van het vrijwilligerswerk.

§ 4. De gemeenten en provincies informeren de organisaties over de verzekeringsplicht. De Koning kan bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad nadere regels vaststellen ter uitvoering van deze paragraaf.

§ 5. Aan de organisaties wordt de mogelijkheid geboden zich, tegen betaling van een premie, aan te sluiten bij een collectieve polis die voldoet aan de in § 3 bedoelde voorwaarden. De Koning bepaalt daartoe de voorwaarden en nadere regels bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad.

Deze plicht houdt in dat de organisatie een verzekering moet sluiten voor ten minste de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de vrijwilligers en dan meer bepaald de buitencontractuele burgerrechtelijke aansprakelijkheid. Van zodra dergelijke organisatie vrijwilligers inschakelt (ook al gaat het maar om één vrijwilliger, en/of voor een korte tijd) dient ze deze verzekeringsplicht na te leven.

Als de vrijwilligers geen immunitet genieten, is de organisatie (concreet: de zogenaamde 'losse of onafhankelijke feitelijke vereniging (zonder personeel)' op het gebied van verzekering wettelijk tot niets verplicht (zie deel 3 punt 5). Toch is ook dan (verzekerings-) voorzichtigheid geboden!

2.2. Wie moet aan de verzekeringsplicht voldoen?

De organisaties die vrijwilligers inschakelen en waarvan de vrijwilligers vallen onder de hierboven (zie deel 3 punt 4) beschreven specifieke aansprakelijkheidsregeling. Zijn de vrijwilligers immuun volgens de vrijwilligerswet, dan moet er verplicht een verzekeringspolis gesloten worden.

Duidelijkheidshalve herhalen we dat het om volgende organisaties gaat:

- de private en publieke rechtspersonen
  - o zoals een vzw, een stichting, een instelling van openbaar nut, een OCMW, stad, gemeente of provincie

Een gemeentelijke bibliotheek die drie vrijwilligers inschakelt, moet hiervoor verplicht een verzekering sluiten. De stedelijke adviesraad valt onder de stad. De vrijwilligers moeten beschermd worden door de stad. Als leden van de adviesraden ook eigen initiatieven gaan organiseren, vallen ze mogelijk niet meer onder dezelfde verzekeringsbescherming.

In de vzw 'de groene plant' zijn meer dan 20 vrijwilligers actief. De vzw moet een verzekering sluiten. Organisatie 'Uit bad' schakelt een vrijwilliger in a rato van een halve dag per week. Ook deze organisatie moet verzekerd zijn.

- de private rechtspersonen (vzw, stichting, e.d.) die verder vertakt zijn in feitelijke verenigingen die specifiek ermee verbonden zijn

Het gaat hier om zogenaamde 'koepels', landelijke of nationale structuren, zoals bijvoorbeeld de Gezinsbond, Scouts en Gidsen Vlaanderen, KAV, VIVA, ... De koepel of 'moederstructuur' is vaak een vzw met daaronder heel wat 'dochters': lokale afdelingen die vaak (maar niet altijd) de vorm aannemen van een feitelijke vereniging. De verzekeringsplicht (voor de eraan verbonden –feitelijke– afdelingen) ligt bij de hogere structuur, die burgerrechtelijk aansprakelijk gesteld kan worden voor de schadegevallen die zich voordoen in lokale afdelingen.

- de feitelijke verenigingen die personeel (arbeiders of bedienden) tewerk stellen
- dezelfde feitelijke verenigingen die personeel tewerk stellen en die 'onder hen' lokale en/of regionale afdelingen hebben die specifiek ermee verbonden zijn

2.3. Wie moet er niet aan de verzekeringsplicht voldoen?

De zogenaamde zgn. 'losse of onafhankelijke feitelijke verenigingen (zonder personeel)' zijn wettelijk niet verplicht een verzekering BA-vrijwilligerswerk te sluiten. De vrijwilligers genieten geen immunitet.

Vanzelfsprekend moeten de organisaties die in het geheel niet onder de toepassing van de vrijwilligerswet vallen (zie deel 3 punt 5) ook niet aan de verzekeringsplicht voldoen.

3. Vragen

31. Wat kost een vrijwilligersverzekering?

Dat is niet zo eenvoudig hier in het algemeen te bepalen, omdat veel afhangt van de soort organisatie, de aard van de activiteiten die worden uitgevoerd, het aantal vrijwilligers, de frequentie van het vrijwilligerswerk, het risicogehalte, enzovoort.

De BA-verzekering op zich is alles bij elkaar geen dure verzekering.

32. Komt de overheid tussen in de kostprijs?

Nee. In de vrijwilligerswet is alvast niets voorzien. Via subsidies (van lokale, provinciale, Vlaamse en Federale overheidsniveaus) wordt wel eens (vaak onrechtstreeks) voorzien in een financiering.

De Collectieve Polis Nationale Loterij (zie deel 5 punt 4.6.3.), kan wel als een ruggesteun worden beschouwd.

4. De wetgever legt een verzekeringsplicht op, maar hoe moet een organisatie deze plicht naleven?

Heel wat organisaties waren al in orde met hun vrijwilligersverzekering vooraleer de vrijwilligerswet een plicht instelde. Erkende autonome vrijwilligersorganisaties in de Welzijns- en Gezondheidssector kennen in de Vlaamse Gemeenschap al een verzekeringsplicht sinds 1994.

We geven hierna enkele concrete tips omtrent de verzekeringsplicht.

41. Waar vinden we informatie over vrijwilligersverzekeringen?

Je kan al heel wat informatie en praktische tips vinden op onze website, www.vrijwilligerswerk.be

42. Contacten met de verzekeringssector.

Wie nog geen verzekering heeft, neemt best contact op met een verzekeringsmakelaar, -agent of – maatschappij. Op onze website staan een aantal 'vrijwilligersvriendelijke verzekeraars': zij engageren zich tot het aanbieden van een degelijke verzekeringspolis, gebaseerd op de modelinhoud, uitgewerkt door het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw (samen met de provinciale en het Brussels steunpunten vrijwilligerswerk) in opdracht van de Vlaamse Gemeenschap.

Tip: vraag verschillende voorstellen op en vergelijk deze rustig. Vergelijk ze ook even met de modelinhoud.

De organisaties die al wel een verzekering hebben, zouden vooral moeten nagaan of de polis nog actueel is: nagaan of de beschrijving van de activiteiten, de omschrijving van de verzekerde personen,... nog juist is. Ook in dit geval is het een nuttige oefening om de vergelijking te maken met de modelinhoud.

4.3. *Wat is die modelinhoud?*

Met de steunpunten hebben we destijds een onderzoek uitgevoerd, polissen vergeleken, de aandachtspunten eruit gelicht en dan naast de belangrijkste vragen en behoeften van het werkveld gelegd. Het doel was een polisinhoud te ontwikkelen die degelijk in elkaar steekt, en een 'betere' bescherming biedt dan wat de Federale overheid oplegt.

Door met een dergelijke modelinhoud te werken, is de kans op verrassingen achteraf kleiner. Nu merken we immers nog te vaak dat een organisatie denkt dat ze 'beschermd' is, tot op het ogenblik dat ze geconfronteerd wordt met een concreet schadegeval.

De modelinhoud kan je terugvinden via www.vrijwilligerswerk.be (rubriek verzekeringen).

4.4. *Wie controleert of de organisatie een verzekering BA voor haar vrijwilligers sloot?*

Er is in de wet geen bijzondere controleprocedure voorzien. Ook geen expliciete sanctie.

Maar toch moeten we even op volgende zaken wijzen:

- een subsidiërende overheid kan er op toezien of de organisatie in orde is op het vlak van de verzekeringsplicht
- de organisatie die een verzekering weigert of verzuimt te nemen en aan de wettelijke verplichting verzaakt, blijft in elk geval wel steeds burgerrechtelijk aansprakelijk voor haar vrijwilligers: zonder verzekering zal ze bij een schadegeval de eigen middelen en vermogen van de organisatie moeten inzetten om de schade te vergoeden

4.5. *Volstaat het om enkel 'ten minste' de buiten-contractuele burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de vrijwilligers te verzekeren?*

Wettelijk correct is het wel. Toch is het wellicht verstandiger of voorzichtiger de basisbescherming wat uit te breiden. Door enkel de buitencontractuele burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de organisatie voor de risico's m.b.t. het vrijwilligerswerk te verzekeren is de organisatie in orde met wat de wet aan minimumverzekering oplegt. De wet zegt immers zelf wat je 'minstens' moet doen om de vrijwilligers te beschermen.

Let op: de organisatie is echter wel, krachtens de wet zelf, burgerrechtelijk aansprakelijk, ook voor de contractuele aansprakelijkheid, ook al is dat niet in de verzekeringspolis gedekt.

Een organisatie heeft echter best ook oog voor volgende verzekeringen:

- een verzekering burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de organisatie en haar bestuur zelf

Zoals we eerder aantoonde (zie 2.1.3.) kan ook een rechtspersoon (privaat/publiek) zelf aansprakelijk gesteld worden. De organisatie kan zich hier dus ook best voor indekken.

- een verzekering rechtsbijstand

Een minderheid van organisaties heeft op dit ogenblik een verzekering rechtsbijstand. Het kan echter een heel handige en nuttige verzekering zijn.

- een verzekering lichamelijke ongevallen

Deze verzekering voorziet tussenkomst in de medische kosten en inkomensverlies van een vrijwilliger die bij de vrijwilligersactiviteit slachtoffer wordt van een lichamenlijk ongeval.

4.6. *De wetgever legt een verzekeringsplicht op, maar biedt ze ook zelf een collectieve polis aan?*

4.6.1. IS ER NU EEN FEDERALE COLLECTIEVE POLIS VOOR HET VRIJWILLIGERSWERK?

De wet zegt dat de Federale overheid een soort 'collectieve polis, tegen betaling, zou aanbieden.

In de praktijk is dat echter niet het geval!

Een collectieve polis houdt in dat verschillende organisaties hierbij zouden kunnen aansluiten, wat een lagere kostprijs met zich brengt. De overheid heeft echter geen systeem uitgewerkt en maakt zich ervan af door een aantal verzekeringsmaatschappijen op te lijsten waarbij de organisatie informatie kan vragen stellen over de vrijwilligersverzekering.

Dat is wat men de kaderovereenkomst noemt. De verzekeraars die deze overeenkomst met de overheid hebben ondertekend engageren zich om:

- informatie te geven
- de officiële, door de overheid vastgestelde, minimumgarantievoorwaarden na te leven (wat moet er ten minste in de polis staan?)
- ook een verzekering te willen aanbieden aan zgn. 'losse of onafhankelijke feitelijke verenigingen (zonder personeel)'

Het enige wat de federale overheid aanbiedt is dus een lijst met adressen...

4.6.2. VEEL GESTELDE VRAGEN COLLECTIEVE POLIS FEDERALE OVERHEID

Zal de Federale overheid toch nog een aanbod lanceren?

Zoals het er nu uit ziet, is de kans klein. Je doet er als organisatie dan ook goed aan om zelf een individuele polis te sluiten.

Mogen we met een aantal organisaties zelf een 'collectieve polis' sluiten?

Er is niets op tegen. Essentieel is dat de verzekeringsplicht wordt nageleefd. Dat kan via het sluiten van een individuele of van een collectieve polis.

Een collectieve verzekeringspolis kan interessant zijn als de organisatie of organisaties die als verzekeringsnemer optreden gelijkaardige activiteiten uitvoeren en daarvoor een verzekering willen sluiten. Als de activiteiten té verschillend zijn, bestaat het risico dat de verzekeringspolis hiaten vertoont en onvoldoende aansluit bij wat de organisatie concreet nodig heeft.

Is het mogelijk een vrijwilligersverzekering te sluiten bij een maatschappij die de kaderovereenkomst niet heeft getekend?

Vanzelfsprekend. De keuze van elke organisatie is vrij. Beter nog is een 'vrijwilligersvriendelijke verzekeraar' aan te spreken. Die kent "de zaken" goed en biedt meer aan dan het absolute of strikte minimum. Bovendien is het ook raadzaam om met een makelaar (onafhankelijk van elke verzekeringsmaatschappij) of agent (verbonden aan één verzekeringsmaatschappij) te praten.

Hoe beter het contact tussen organisatie en verzekeraar (maatschappij, tussenpersoon) verloopt, hoe beter het verzekeringscontract.

4.6.3. DE POLIS NATIONALE LOTERIJ

Hoewel de overheid zelf in gebreke is gebleven, heeft de Nationale Loterij (onder impuls van de staatssecretaris voor overheidsbedrijven) zich wel het lot van de vrijwilligers en hun organisaties aangetrokken. Er is geld beschikbaar om een collectieve polis aan te bieden.

Zowel de Vlaamse provincies als de Vlaamse Gemeenschapscommissie in Brussel, bieden deze collectieve polis aan. Men kan informatie hierover krijgen bij de Provinciale Steunpunten Vrijwilligerswerk en bij Het Punt vzw, Brussel.

Deze collectieve polis heeft belangrijke voordelen:

- Het gaat om een gratis aanbod.
- De polis biedt een ruime bescherming aan voor de vrijwilligers:
  - o op het vlak van burgerrechtelijke aansprakelijkheid
  - o op het vlak van rechtsbijstand
  - o op het vlak van lichamelijke ongevallen
- De inhoud van de polis is gebaseerd op de modelinhoud.
- Aangifte van activiteiten kan snel en vlot, want online, gebeuren.
- Er bestaat veel informatie over de polis zelf, de procedure,...
- De organisatie kan steeds met vragen terecht bij het betreffende steunpunt, of bij de verzekeraar van deze Collectieve polis Nationale Loterij omtrent inhoudelijke vragen over de verzekering zelf

Deze collectieve polis heeft echter ook nadelen:

- Zal de Nationale Loterij blijvend middelen voorzien voor deze gratis polis?
- Het aanbod is beperkt tot zogenaamd 100 vrijwilligersmandagen (een mandag geldt per vrijwilliger die aan een activiteit start, voor een volledige dag, maar ook voor een halve dag of zelfs een uur).
- Het aanbod richt zich voornamelijk tot tijdelijke, occasionele activiteiten: het lost het 'algemene verzekeringsprobleem' van de organisatie niet volledig op.
- De organisatie moet eerst bij het provinciaal steunpunt (zie 4.6.4.) een erkenning aanvragen (maar dat is geen al té zware procedure).
- De organisatie moet er zelf voor zorgen elke activiteit door te geven aan de verzekeringsmaatschappij.

4.6.4. VEELGESTELDE VRAGEN OVER DE POLIS NATIONALE LOTERIJ

Kan ik zonder erkenning de gratis verzekering genieten?

Nee, elke organisatie die beroep wil doen op dit aanbod, moet eerst de erkenningsprocedure door. Eens je de erkenning hebt, blijft die wel gelden (eventueel voor een bepaalde tijdsduur, bv. een jaar) maar je moet de procedure door.

Waar kan ik de erkenning aanvragen?

Bij het Provinciaal Steunpunt Vrijwilligerswerk van je eigen regio.

In Brussel wordt gewerkt met een lijst 'erkende vrijwilligersorganisaties' van de Vlaamse Gemeenschapscommissie. De Brusselse organisaties moeten de erkenningsprocedure dus niet door.

In sommige provincies zijn er ook 'gemeentelijke loketten', waarlangs de erkenningsaanvraag kan lopen. De gemeenten die hieraan meewerken, kan je terugvinden via www.vrijwilligerswerk.be.

Tof, een gratis verzekering. Nu kan ik mijn huidige verzekeringspolis toch opzeggen?

Nee, niet te vlug. De collectieve polis heeft een aantal beperkingen. Zo zijn bepaalde aspecten van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid niet verzekerd. De polis verzekert enkel vrijwilligers en bijvoorbeeld geen leden, noch betaalde medewerkers. Typisch aan de collectieve polis is ook dat hij niet 'op maat van je organisatie' is gemaakt, terwijl de eigen, individuele polis wel zou moeten opgebouwd zijn rond de specifieke noden van de organisatie. Kijk en vergelijk dus best!

Is mijn organisatie met deze verzekering in orde met de bepalingen over verzekeringen uit de vrijwilligerswet?

Zeker. En meer zelfs: deze verzekering (van de Nationale Loterij) gaat zelfs nog verder en biedt betere waarborgen.

Onze afdeling is al verzekerd via de koepel. Is dit aanbod dan wel zinvol voor ons?

Dubbel verzekeren heeft geen zin. Maar misschien organiseer je soms activiteiten waaraan ook vrijwilligers

meewerken die geen lid zijn van de eigen vereniging. Zij zijn mogelijk niet verzekerd via de polis van de koepel...

Ook als je met enkele lokale afdelingen de handen in elkaar slaat, kan deze verzekering soelaas bieden.

Als de 'gewone' verzekering enkel geldt voor de burgerrechtelijke aansprakelijkheid, is deze polis nog interessant om bescherming te garanderen op het vlak van lichamelijke ongevallen en rechtsbijstand.

Ik zit met een reeks praktische vragen over deze Collectieve polis Nationale Loterij. Tot wie kan ik me wenden?

Antwoorden op vragen over de procedure, de aanvraag, de precieze inhoud van de polis en concrete vragen kan je terugvinden op de website www.vrijwilligerswerk.be (zoek naar je eigen steunpunt). In uiterste nood zend je een mail of bel je naar de steunpuntverantwoordelijke van je eigen regio.

Deel 5

Vaak gestelde vragen over vrijwilligerswerk en verzekeringen

1. Vragen die vrijwilligers zich vaak stellen

BEN IK VERZEKERD ALS IK ALS VRIJWILLIGER MET MIJN EIGEN WAGEN RIJD IN OPDRACHT VAN DE ORGANISATIE?

Ja, de eigen autoverzekering komt tussen.

Eerst en vooral: de vrijwilligers die zich verplaatsen met hun eigen wagen, zijn verzekerd via hun (verplichte) autoverzekering. Die verzekering biedt dekking voor de burgerrechtelijke aansprakelijkheid. Wie in het verkeer, veelal door een fout, schade veroorzaakt aan een ander (voetganger, fietser, motorrijder, automobilist) kan rekenen op de tussenkomst van de eigen autoverzekering, ook als hij/zij rijdt als vrijwilliger.

De vrijwilligerswet bevestigt dit principe. Zelfs als de vrijwilliger 'in opdracht rijdt' van een vrijwilligersorganisatie, kan hij/zij beroep doen op de eigen polis.

Een 'normaal' gebruik van de wagen zal meestal geen probleem opleveren. Voorzichtigheid is wel geboden als de vrijwilliger veel kilometers voor het vrijwilligerswerk rijdt. Sommige verzekeraars rekenen dan een bijpremie aan (vaak vanaf meer dan 3.000 Km extra).

IK HEB EEN VERPLICHTE AUTOVERZEKERING, MAAR GEEN OMNIUM VERZEKERING? MOET DE ORGANISATIE DAN MIJN SCHADE VERGOEDEN?

Vooreerst dit: de eigen autoverzekering komt niet eindeloos tussen

Als de vrijwilliger enkel een BA-verzekering heeft voor de wagen, en hij/zij loopt bij het ongeval waarvan hij/zij schuld treft, zelf materiële schade op, dan is er normaal, via de eigen verzekering, geen tussenkomst voorzien!

De vrijwilligerswet verplicht niet dat de organisatie ook voor dit soort gevallen een verzekering sluit. Dat belet echter niet dat de organisatie eventueel toch aansprakelijk gesteld kan worden (bv. de vrijwilliger rijdt in opdracht van de organisatie en maakt daarvoor gebruik van de eigen wagen). De vraag bij wie de aansprakelijkheid in dergelijke gevallen ligt, kan aanleiding geven tot discussies (waar stopt de aansprakelijkheid van de vrijwilliger?(waar begint de aansprakelijkheid van de organisatie?).

Sommige organisaties sluiten daarom zelf wel aparte omniumverzekeringen af. In dat geval kan de vrijwilliger op een vergoeding rekenen als hij/zij materiële schade heeft opgelopen. De vrijwilligerswet verplicht dit echter niet.

2. (Feitelijke) verenigingen en verzekeringen

WIJ ZIJN EEN FEITELIJKE VERENIGING DIE MET VRIJWILLIGERS WERKT. KLOPT HET DAT WE ONS NIET MOETEN VERZEKEREN?

Als je een 'zgn. 'losse of onafhankelijke feitelijke vereniging (zonder personeel)' bent, zonder banden met een andere structuur (private of publieke rechtspersoon of andere feitelijke vereniging) dan geldt er geen verzekeringsplicht. Toch is het raadzaam om ook hier een verzekering te sluiten.

Heb je activiteiten het hele jaar door, dan doe je er goed aan een jaarverzekering te sluiten. Heb je af en toe een activiteit? Dan kan je wellicht beroep doen op de gratis vrijwilligersverzekering van de Nationale Loterij waarvoor je bij je Provinciale Steunpunt Vrijwilligerswerk terecht kan.

KAN EEN 'ZGN. 'LOSSE OF ONAFHANKELIJKE FEITELIJKE VERENIGING (ZONDER PERSONEEL)' EEN BA-VERZEKERING SLUITEN?

De feitelijke vereniging zelf kan steeds een verzekering sluiten ook als ze buiten het toepassingsgebied van artikel 5 (aansprakelijkheidsregeling) en artikel 6 (verzekeringsplicht) van de wet valt. Dan is immers de feitelijke vereniging zelf aansprakelijk en sluit ze best een verzekering.

Maar opgelet, want dat levert de ingeschakelde vrijwilliger geen immuniteit op. Hij/zij kan nog steeds persoonlijk aansprakelijk gesteld worden.

ONZE VZW BESTAAT UIT VERSCHILLENDE (FEITELIJKE) AFDELINGEN. IK DENK ERAAN OM DEZE AFDELINGEN TE ADVISEREN ZICH VIA DE PROVINCIES TE LATEN VERZEKEREN. DAAR IS TOCH NIETS TEGEN?

De vrijwilligerswet is duidelijk. Deze vzw heeft een verzekeringsplicht, die ook geldt ten aanzien van haar lokale afdelingen. Dat belet de lokale afdelingen niet om voor 'extra activiteiten' die niet via de vzw-polis zijn gedekt, een erkenning aan te vragen bij de provincie. Die verzekering kan echter niet in de plaats komen van de verplichting die (zoals de aansprakelijkheid) heel duidelijk bij de betreffende vzw ligt.

In de collectieve verzekering Nationale Loterij die door de provincies wordt aangeboden is echter wel voorzien dat de aansprakelijkheid van de organisatie voor schade veroorzaakt door vrijwilligers van een plaatselijke feitelijke vereniging (de afdeling) die onder een koepel vallen, mee gedekt is.

MAG DE VERPLICHTE DEKKING 'BA VRIJWILLIGERS' OOK DOOR DE LOKALE FEITELIJKE VERENIGING (EN NIET DOOR DE KOEPEL) VERZEKERD WORDEN?

Als het hier gaat om een feitelijke vereniging met specifieke verbondenheid is het klaar: de koepel is aansprakelijk en moet ook de verzekering sluiten. In dit eerste geval is de vrijwilligerswet duidelijk.

Als de koepel aansprakelijk is, kan ze eventueel wel nog altijd met de lokale verenigingen die specifieke verbonden zijn regelingen treffen (bv. financiële bijdragen vragen). Maar de verplichting om een verzekering BA vrijwilligerswerk te sluiten zomaar doorschuiven mag ons inziens niet (het zou kunnen beschouwd worden als een doorschuiven van de aansprakelijkheid, wat zeker door de wet verboden is).

4. Het begrip vrijwilliger en verzekeringen

WAT IS HET VERSCHIL TUSSEN EEN 'BESTUURLID' VAN EEN LOKALE AFDELING EN EEN 'BESTUURLID' VAN EEN VZW?

Een feitelijke vereniging heeft geen rechtspersoonlijkheid, een vzw heeft dat wel. Binnen de vzw-wetgeving worden een aantal voorwaarden gesteld op het gebied van 'bestuursorganen', er wordt bepaald hoeveel mensen minstens deel uit moeten maken van het bestuur, wat de bevoegdheden zijn van de Raad van Bestuur en de Algemene Vergadering.

De bestuursleden in een vzw nemen aldus een 'formeel mandaat' op, en kunnen desgevallend (onder bepaalde omstandigheden) persoonlijk burgerrechtelijk aansprakelijk gesteld worden voor hun fouten (zie ook deel 7 punt 1). Zij handelen bij wijze van spreken 'in opdracht van de vzw, van de rechtspersoon'.

Een feitelijke vereniging bestaat uit haar 'samenstellende delen': een groep van individuen die samen geen rechtspersoonlijkheid bezitten. Dat belet niet dat er ook in de feitelijke vereniging (wat in de praktijk vaak gebeurt) een bestuur kan zijn. Maar omdat de vereniging geen rechtspersoonlijkheid bezit, er geen statuten zijn gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad is dit bestuur juridisch geen 'formeel orgaan'. Hierdoor is het niet officieel bekend gemaakt aan derden. Daarom is het zo, dat in een feitelijke vereniging elk lid persoonlijk burgerrechtelijk aansprakelijk gesteld kan worden in geval van schade aan anderen, door een fout van een of meer leden van de feitelijke vereniging. Er wordt eigenlijk geen onderscheid gemaakt tussen het 'bestuurslid van de feitelijke vereniging' en het 'lid van de feitelijke vereniging' omdat de feitelijke vereniging dus bestaat uit afzonderlijke individuen, die elk een deel van de aansprakelijkheid zullen moeten dragen.

In het geval van een organisatie met rechtspersoonlijkheid (een vzw bijvoorbeeld) is het in de eerste plaats de organisatie als rechtspersoon die aansprakelijk gesteld kan worden in geval van schade aan derden.

Als dan blijkt dat één of enkele bestuurders 'bestuursfouten' hebben gemaakt, zou de organisatie zich in bepaalde gevallen tegen die personen als individuen kunnen richten, waar dan de bestuurdersaansprakelijkheid op de proppen komt. Hierin ligt het verschil. Bestuurders in een organisatie met rechtspersoonlijkheid geniet (meestal) eerst de bescherming van de rechtspersoon behalve als men de bestuurder(s) meteen zelf persoonlijk aansprakelijk kan stellen; vermits er in een feitelijke vereniging geen rechtspersoon is, is een dergelijke bescherming ook niet mogelijk.

KUNNEN LEDEN VRIJWILLIGER ZIJN VAN HUN EIGEN VERENIGING? IS ER EEN BEPAALDE MATE VAN ENGAGEMENT VEREIST OM VRIJWILLIGER TE WORDEN?

Ja natuurlijk. Zowel leden van de zgn. 'losse of onafhankelijke feitelijke vereniging (zonder personeel)' als leden van een vzw kunnen vrijwilliger zijn. Ze moeten dan natuurlijk wel activiteiten vervullen in de zin van de vrijwilligerswet.

KUNNEN LEDEN OP DE ENE ACTIVITEIT (OF DEEL ERVAN) AANWEZIG ZIJN ALS LID OF DEELNEMER EN DE ANDERE KEER (OF DEEL VAN DE ACTIVITEIT) ALS VRIJWILLIGER?

De vrijwilligerswet zegt als dusdanig niets hiervan. Het is aan de organisatie om uit te maken wie vrijwilliger is of niet. De wettelijke definitie sluit nergens uit dat leden ook vrijwilliger kunnen zijn (of omgekeerd). De wet stelt op dit punt geen kwantitatieve noch kwalitatieve voorwaarden m.b.t. het vrijwilligerswerk. Iemand die spontaan en occasioneel meehelpt kan evengoed als vrijwilliger gekwalificeerd worden als iemand die bij wijze van spreken 24 uren per dag actief is.

Let wel op: als iemand door de organisatie als vrijwilliger wordt beschouwd (ook al helpt hij of zij maar een uurtje mee) dan geldt ten aanzien van die persoon ook de verzekeringsplicht!

Daarom is het van essentieel belang, zoals we trouwens in de modelinhoud suggereren, om de verzekerden (wie is verzekerd in deze polis?) ruim te omschrijven: niet enkel de vrijwilligers, maar ook de occasionele vrijwilligers en zelfs mogelijk familieleden van de vrijwilligers (omdat het in verenigingen niet uitgesloten is dat ook partners en/of kinderen bij gelegenheid een handje helpen). Door een ruime omschrijving en het niet werken met nominatieve lijsten, kunnen heel wat problemen vermeden worden.

KAN EEN VERZEKERINGSMAATSCHAPPIJ BIJ EEN AANGIFTE VAN EEN SCHADEGEVAL DOOR EEN ORGANISATIE DOOR DE FOUT VAN EEN VRIJWILLIGER (DIE IMMUNITEIT GENIET), TOCH DE FAMILIALE POLIS VAN DE VRIJWILLIGER IN KWESTIE OPVRAGEN OM HET SCHADEGEVAL ZO TE REGELEN?

Nee, dat kan niet meer want het is in strijd met de wet. Die wet is duidelijk: de vrijwilliger is "immuun" en kan dus in de regel niet persoonlijk aansprakelijk gesteld worden; elke poging om die vrijwilliger toch nog persoonlijk aansprakelijk te stellen druist dus in tegen de bescherming die de wetgever uitdrukkelijk wil bieden.

De BA Privé-leven (zogenaamde familiale polis) is in ieder geval een aansprakelijkheidsverzekering: eigenlijk en juridisch kan ze dus niet spelen, precies omdat de vrijwilliger immuun is en niet aansprakelijk gesteld kan worden, behalve als naar behoren bewezen wordt (hier door de verzekeraar van de organisatie) dat die vrijwilliger zelf aansprakelijk zou zijn. De wet somt limitatief de drie gevallen op: lichte repetitieve fout, grove fout of bedrog. Als dat niet aangetoond wordt kan de zgn. familiale polis niet worden aangesproken precies omdat de vrijwilliger niet aansprakelijk is.

5. Een geschikte verzekeringspolis vinden

WE ZIJN AL LANG OP ZOEK NAAR EEN POLIS OM ONZE ACTIVITEITEN (ACTIEVOEREN, MANIFESTATIES,...) TE VERZEKEREN. DAT BLIJKT NIET ZO EENVOUDIG TE ZIJN?

Verzekeringsmaatschappijen zijn niet verplicht een verzekeringspolis aan te bieden. Wellicht omdat er in het geval van jullie organisatie, omwille van de aard van de activiteiten, meer risico op schade zou kunnen ontstaan.

In je zoektocht naar een geschikte polis is het interessant om eens een makelaar aan te spreken aan wie je de werking van je organisatie haarfijn kan uitleggen. Heb je al eens gepolst bij de Provincie? De collectieve verzekering Nationale Loterij die ze aanbiedt kan wellicht een uitkomst bieden.

Indien het echt onmogelijk is een geschikte verzekering te vinden, neem dan zeker eens contact op met een van de steunpunten vrijwilligerswerk.

6. Verzekeringsformaliteiten

DE VERZEKERINGSMAATSCHAPPIJ VERLANGT VAN ONS DAT WE BIJ ELKE ACTIVITEIT MINSTENS 48 UREN OP VOORHAND EEN LIJST MET DE VRIJWILLIGERS MOETEN DOORGEVEN. MAG DE VERZEKERAAR ONS DAT OPLEGGEN?

De voorwaarden die de verzekeraar oplegt, zijn verschillend van de ene tot de andere maatschappij. De verzekeringsmaatschappij zal een aantal spelregels vastleggen voor de administratieve formaliteiten (doorgeven vrijwilligersnamen, hoe een schadedossier indienen, ...). Het is mogelijk dat er gevraagd wordt een namenlijst door te zenden. Als dat voor jullie werking (bvb. omdat je merkt dat er op elke activiteit een aantal occasionele vrijwilligers meedoen) erg onhandig werkt, is het aangewezen om daarover eens contact met de verzekeraar op te nemen en de zaak uit te praten.

7. Bijzondere gevallen en verzekeringspolissen

WIJ WERKEN OOK MET MINDERJARIGE VRIJWILLIGERS. WORDEN ZE MEE BESCHERMD VIA DE ORGANISATIEPOLIS?

Daar is niets op tegen, maar je doet er goed aan om dat aan de verzekeraar mee te delen. Er bestaat een formule die je in de polis kan opnemen en die ook de minderjarige vrijwilliger behoorlijk beschermt door ook de aansprakelijkheid van zijn/haar ouders of voogd mee op te nemen.

WIJ SCHAKELN VREEMDELINGEN IN. FORMEEL GEZIEN IS ER NOG GEEN REGELING DIE ONS DAT TOELAAT. BETEKENT HET DAT ONZE "VREEMDE" VRIJWILLIGERS NIET VERZEKERD KUNNEN WORDEN?

Er is geen enkel bezwaar om ook 'vreemde' vrijwilliger mee in de organisatiepolis te laten verzekeren. Best ook hier weer de zaak met de verzekeraar uitpraten.

ONZE ORGANISATIE HEEFT EEN SCHRIJVEN GEKREGEN. EEN VAN ONZE VRIJWILLIGERS ZOU DOOR EEN FOUT SCHADE HEBBEN VEROORZAAKT. DE VRIJWILLIGER BETWIST DAT. KAN ONZE VERZEKERAAR ONS IN DERGELIJKE SITUATIES HELPEN?

Ja, de eerste taak van de aansprakelijkheidsverzekeraar bestaat erin zo'n eis met erbij horende aansprakelijkheidsstelling te betwisten. Dit is zeker zo als bij de BA-verzekering ook een clausule rechtsbijstand is opgenomen, waarin juridische bijstand wordt voorzien (zie ook deel 7. punt 2.).

Het is ook mogelijk om als organisatie een aparte rechtsbijstandsverzekering te sluiten, om zowel vrijwilligers en organisaties te helpen zich tegen schade-eisen te verweren, als om zelf eventueel een schade-eis in te stellen tegenover anderen. De prijs van deze verzekering valt best mee.

DE VRIJWILLIGERS MOETEN TOCH NIET VERZEKERD WORDEN TEGEN LICHAMELIJKE ONGEVALLEN?

Nee, de vrijwilligerswet verplicht dat niet letterlijk, maar zegt wel heel uitdrukkelijk dat de organisatie 'minstens' een BA-verzekering sluit. Minstens wil zeggen dat het zeker ook nog beter kan.

Heeft de organisatie niet de middelen om dergelijke verzekering te sluiten, doet ze er goed aan om dat duidelijk te communiceren aan de vrijwilligers.

DE LICHAMELIJKE ONGEVALLENVERZEKERING IS VRIJ DUUR. EN WE ZIEN DAT DE DEKKING VOOR SOMMIGE SCHADE UITGESLOTEN OF ERG LAAG IS?

Ja, vaak wordt bijvoorbeeld schade aan brillen uitgesloten, is de tussenkomst voor tanden beperkt. Toch staar je daar niet teveel naar, naar onze mening zijn volgende punten veel belangrijker:

- een degelijke regeling in het geval de vrijwilliger (als gezinshoofd) overlijdt
- een degelijke regeling in het geval de vrijwilliger een ernstige blijvende arbeidsongeschiktheid oploopt
- ervoor zorgen dat er geen limieten in de duurtijd van de tussenkomst worden voorzien (m.a.w. dat het dossier niet na een bepaalde korte periode wordt afgesloten en er dus niet meer op tussenkomst gerekend kan worden).

8. Inhoud verzekeringspolissen

WAAR KUNNEN WE DE MODELINHOUD VINDEN?

via www.vrijwilligerswerk.be

WIJ LATEN ONZE VRIJWILLIGERS VEEL MET (GELEEND) MATERIAAL WERKEN. ALS DAT MATERIAAL STUK GAAT, WORDT HET TOCH AUTOMATISCH VERZEKERD?

Nee, dat gebeurt niet automatisch. Het gaat immers in de verzekeringspraktijk om schade aan 'toevertrouwd' materiaal. Dat valt onder de contractuele aansprakelijkheid, en is dus meestal niet 'standaard' mee verzekerd. In de verzekering die de provincie aanbiedt, zit het wel in (met bepaalde limieten). Een deel verzekeringsmaatschappijen maken er geen punt van (en rekenen ook niets bij) om dat mee te verzekeren, maar meestal moet je het wel uitdrukkelijk vragen (en soms ook bijbetalen)

WE HEBBEN EEN BA-VERZEKERING, MAAR GEEN ONGEVALLENVERZEKERING. KUNNEN WE DAARVOOR TERECHT BIJ DE PROVINCIES?

Ja, want deze gratis verzekering zorgt er voor dat de organisatie ook verzekerd is voor rechtsbijstand en lichamelijke ongevallen.

Maar let op: deze verzekering is beperkt en voorziet nooit een tussenkomst voor leden of deelnemers. Enkel voor de vrijwilligers.

KAN ER EEN VERZEKERING TEGEN CONTRACTUELE AANSPRAKELIJKHEID WORDEN GESLOTEN?

Dat kan, maar belangrijk is na te gaan of het sop de kool waard is.

Organisaties die met waardevol materiaal van anderen werken, tentoonstellingen organiseren, ... doen er goed aan om zich op dit vlak te informeren.

Sommige verzekeringspolissen in het vrijwilligerswerk komen (vaak gelimiteerd) tussen in schadegevallen die te maken hebben met 'toevertrouwde goederen'. 'Toevertrouwde goederen' vallen onder de contractuele aansprakelijkheid. Het gaat om materialen, hulpmiddelen, instrumenten van anderen die vrijwilligers gebruiken om hun activiteiten uit te voeren.

9. Financiering van verzekeringspolissen

KUNNEN WE ERGENS EEN SUBSIDIE KRIJGEN OM ONZE VRIJWILLIGERS TE VERZEKEREN?

Er bestaat geen specifieke subsidie als tussenkomst in de uitgaven van de organisatie voor het sluiten van verzekeringen.

Toch zijn er een aantal kanalen waardoor de organisatie middelen krijgt: heel wat lokale overheden voorzien in een ondersteuning voor het lokale verenigingsleven; de Vlaamse overheid biedt middelen aan voor de erkende autonome vrijwilligersorganisaties in de Welzijns- en Gezondheidssector, o.a. voor de verzekering van de vrijwilligers, en de collectieve verzekering Nationale Loterij die aangeboden wordt door de provincies.

Deel 6

Bijkomende aandachtspunten omtrent risico's en verzekeringen

1. Bestuurdersaansprakelijkheid

We hebben er al op gewezen dat de vrijwilligers die actief zijn in zgn. 'losse of onafhankelijke feitelijke verenigingen (zonder personeel)' niet immuun zijn.

Bestuursvrijwilligers, in hun functie als bestuurder van een vzw, genieten evenmin immunititeit. Hoewel we dat als steunpunten vrijwilligerswerk betreuen, is het zo dat de wetgever hiervoor (tijdens de bespreking van de wet in het parlement) zo naar verwijst naar de vzw-wetgeving.

De bestuursvrijwilligers kunnen persoonlijk aansprakelijk gesteld worden.

Dat gebeurt echter niet automatisch. De bestuursvrijwilliger moet een fout hebben gemaakt waaruit schade aan anderen is ontstaan. Het is mogelijk dat er een persoonlijke aansprakelijkheidsstelling gebeurt, maar normaal geniet de bestuursvrijwilliger bescherming van de rechtspersoon zelf (bij de organisatie die als rechtspersoon aansprakelijk gesteld kan worden).

Er kunnen twee gevallen van bestuursaansprakelijkheid worden onderscheiden: Aan de ene kant heeft de bestuursvrijwilliger een 'externe' aansprakelijkheid: ten aanzien van de buitenwereld; aan de andere kant een 'interne' aansprakelijkheid: ten aanzien van de organisatie zelf.

Aansprakelijkheid tegenover de buitenwereld

In dit geval gelden de gewone regels van de aansprakelijkheid: zij worden toegepast als de vrijwillige bestuurder een inbreuk pleegt op algemene wettelijke verplichtingen of de algemene zorgvuldigheidsplicht (de "goede huisvader").

De bestuurder richt een manifestatie in voor de vereniging waarvan hij/zij bestuurslid is. Door een slordigheid ontstaat er een gevaarlijke situatie, met schade tot gevolg. De bestuursvrijwilliger kan

individueel aansprakelijk gesteld worden. Als hij/zij kan aantonen dat werd opgetreden in opdracht en in het kader van het bestuur, kan ook de organisatie aansprakelijk gesteld worden. Het blijft wel mogelijk dat de bestuursvrijwilliger individueel aansprakelijk gesteld wordt.

Aansprakelijkheid tegenover de organisatie

De bestuursvrijwilliger heeft een bijzondere verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid ten aanzien van de organisatie. Als hij/ zij schade berokkent aan de organisatie kan hij/zij daarvoor aansprakelijk gesteld worden.

Mogelijk is dat het geval :

- als de bestuurder tekort komt in zijn/haar taak tegenover de organisatie
- als de bestuurder door het stellen of nalaten van specifieke handelingen schade veroorzaakt aan de organisatie
- als de bestuurder vertrouwelijke gegevens over de organisatie verspreidt

De bestuurder doet overdreven uitgaven, die de financiële draagkracht van de organisatie te boven gaan; de bestuurder sluit té zware contracten af die de toekomstige werking van de organisatie zwaar in het gedrang brengen; de bestuurder stelt iemand aan maar verzuimt de wettelijke verplichtingen inzake sociale zekerheid,...

Het is raadzaam dat de collectiviteit (het volledige bestuur) mee waakt over het functioneren van elke bestuursvrijwilliger. Zolang alles gesmeerd loopt is er niets aan de hand, maar als men op een probleem stuit dan zijn zware consequenties niet uitgesloten.

Het sluiten van een goede verzekering voor bestuursvrijwilligers vraagt voldoende aandacht. De familiale verzekering komt in de regel niet tussen als iemand een fout maakt 'in opdracht'. Vermits de bestuursvrijwilliger handelt in opdracht, zal hij/zij dus wellicht niet kunnen terugvallen op zijn/haar BA-privéleven.

Opgelet: in heel wat lokale afdelingen zijn vrijwilligers actief en waarvan een deel vaak 'bestuursleden' worden genoemd. Omdat heel wat lokale afdelingen feitelijke verenigingen zijn (meestal verbonden aan een hogere structuur of koepel) is wat hierboven werd gezegd, niet van toepassing. Zo'n feitelijke vereniging valt immers buiten de vzw-wetgeving en de daaraan verbonden aansprakelijkheidsregeling.

2 Rechtsbijstand

2.1 Rechtsbijstand, wat is het?

Rechtsbijstand biedt een persoon of een organisatie juridische ondersteuning of hulp in het geval hij/zij dat nodig heeft. Ofwel omdat de persoon/organisatie zelf schade heeft geleden, ofwel omdat de persoon/organisatie geconfronteerd wordt met een schade-eis, een vordering tegen zich.

22. Een verzekering rechtsbijstand?

Een rechtsbijstandsverzekering kan zowel voor de organisatie als voor de vrijwilligers meer dan handig zijn.

De verzekering opent de mogelijkheid om effectief bijstand .....te bekomen, laat toe advocaten in te schakelen, onderzoeken en expertises te laten uitvoeren, tussen de komen in de kosten van de rechtszaak en zo meer. Zo kan ze helpen, om het eigen recht te halen (schadevergoeding bekomen van anderen) en/of hulp bieden om de eigen aansprakelijkheid te bestrijden.

In het kader van de specifieke aansprakelijkheidsregeling, kan het voor een organisatie meer dan nuttig zijn dergelijke verzekering te sluiten. De prijs bedraagt ongeveer 10 tot 15% van de kostprijs van een BA-verzekering.

3. Lichamelijke ongevallen

31. Inleiding

Bij een lichamenlijk ongeval, kan de vrijwilliger zelf slachtoffer worden van schade aan zichzelf, zonder dat een ander aansprakelijk gesteld kan worden. Een ongeval is naargelang de omschrijving in de desbetreffende polis een 'plotse, onverwachte gebeurtenis met een oorzaak buiten de persoon die het slachtoffer ervan is (het gaat dus niet om de gevolgen van een ziekte) en die leidt tot een lichamenlijk letsel of eventueel de dood.

32. Een verzekering lichamenlijke ongevallen?

De vrijwilligerswet legt geen verplichte lichamenlijke ongevallenverzekering op voor de vrijwilliger. De vrijwilliger loopt op dit vlak dus toch nog risico.

We denken dat het toch raadzaam is een verzekering lichamenlijke ongevallen te sluiten. Negen op de tien ons bekende shadedossiers hebben namelijk te maken met lichamenlijke ongevallen. Vaak zijn het kleinere schadegevallen (een schaafwonde, verstuike vinger, gebroken tenen,...) maar mogelijk loopt de vrijwilliger bij zo'n ongeval een blijvende invaliditeit (en dus mogelijk blijvend inkomensverlies) oploopt.

In de vrijwilligerswet wordt onrechtstreeks aangeraden ook op dit vlak een verzekering te voorzien (want de verplichte verzekering moet dekking bieden voor 'ten minste' de burgerrechtelijke aansprakelijkheid, zie deel 3, punt 2). Strikt genomen is het dus niet verplicht. De vrijwilliger moet wel goed op de hoogte gebracht worden (informatieplicht).

Deel 7

Tips

1. Inleiding

De betere verzekeraar zal ("moet" eigenlijk) je helpen te bepalen wat je aan verzekeringsbescherming nodig hebt. De vrijwilligerswet legt een verzekering burgerrechtelijke aansprakelijkheid op voor de risico's met betrekking tot het vrijwilligerswerk.

Je moet dus minstens de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de vrijwilligers verzekeren. Voorzie hierbij ook meteen een verzekering BA voor de organisatie zelf als dusdanig.

Vermits de verzekeringsplicht van kracht is gegaan op 1 januari 2007, kunnen we veronderstellen dat de meeste organisaties in orde zijn met hun BA verzekering voor het vrijwilligerswerk.

Dat belet niet dat het interessant is om nog eens na te gaan of de lopende verzekeringspolis nog actueel is en voldoet aan de huidige behoeften van de organisatie. Voor wie nog geen verzekering heeft gesloten, kan onderstaande tabel nuttig zijn.

Voor het toetsen van de huidige verzekeringspolis kan je inspiratie halen uit de modelinhoud (www.vrijwilligerswerk.be), of de gratis verzekering die door de provincie wordt aangeboden.

2 Controlelijst

Controle verzekeringspolis Burgerrechtelijke Aansprakelijkheid

tips

	Ja	Nee	Niet nodig	Weet niet
Verzekering vrijwilligers				
Zijn de vrijwilligers verzekerd voor wat betreft de burgerrechtelijke aansprakelijkheid?				
Met inbegrip van de bestuursvrijwilligers?				
Met inbegrip van de occasionele vrijwilligers (of spontane vrijwilligers) ?				
Zijn ook alle betaalde medewerkers verzekerd via deze polis?				
Zijn ook meehelpende familieleden (event. ook minderjarige kinderen) mee verzekerd?				
Voorziet de polis in een bescherming voor de minderjarige vrijwilliger? (het decreet van 1994 voor de erkende organisaties in de welzijns- en gezondheidssector maakt een verzekering BA voor de ouders/voogd van minderjarige vrijwilligers verplicht)				
Verzekering organisatie				
Is de organisatie verzekerd voor haar eigen burgerrechtelijke aansprakelijkheid?				
Omschrijving activiteiten van de vrijwilligers				
Staat er een correcte ruime omschrijving van activiteiten in de polis?				
Stemt die omschrijving van de activiteiten overeen met de werkelijkheid?				
M.a.w. zijn eventuele uitbreidingen opgenomen?				
Nemen vrijwilligers deel aan adviesraden of andere activiteiten in opdracht van de organisatie?				
Zijn deze 'extra' activiteiten mee opgenomen in jullie polis?				
Verzekering burgerrechtelijke aansprakelijkheid				
Geldt de verzekering tijdens de activiteiten?				
Geldt de verzekering ook op weg van en naar de activiteiten?				
Waar geldt de verzekering?				
Wereldwijd (eventueel met uitzondering van de VSA en Canada)				
Verzekerde bedragen in de BA-verzekering (bedragen bij benadering, volgen indexering)				
Voor de lichamelijke schade 12.250.000 euro?				
Ligt het bedrag hoger?				
Voor de materiële schade 625.000 euro?				
Is de franchise duidelijk?				
Ligt het bedrag hoger?				
Uitsluitingen				
Is het ook voor de hele organisatie duidelijk in welke gevallen je geen beroep kan doen op de polis?				
Omschrijft de polis naar behoren wat er onder 'zware fout' wordt verstaan?				
Extra's				
Worden de 'toevertrouwde goederen' (eventueel ten dele) mee verzekerd?				
Is er een clausele rechtsbijstand opgenomen in de polis?				

Hoe meer je 'ja' kan antwoorden op bovenstaande vragen, hoe meer de polis de modelinhoud benadert.

Let wel op, het gaat hier om de verzekering burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de organisaties in verband met de risico's van het vrijwilligerswerk. Het betekent niet dat deze polis volstaat; dit hangt af van de structuur van de organisatie, de aard van de activiteiten,...

3. Elementen die helpen om risico's in te schatten

Mogelijk heeft de organisatie dus nog behoefte aan bijkomende verzekeringen. In het bestek van deze brochure hebben we gewezen op het nut van een (aparte) verzekering rechtsbijstand en lichamelijke ongevallen. In een aantal gevallen kan het aangewezen zijn een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering te sluiten.

Voor een aantal organisaties (bijvoorbeeld die uitleendienstten verzorgen, die lokalen bezitten, verhuren of ter beschikking stellen,...) zijn mogelijk nog andere verzekeringen wenselijk.

We geven hieronder een kort overzicht van mogelijke elementen om ook zelf een goede inventaris van je risico's of gevaren te maken; hiermee kan je met betere 'kennis van zaken' oordelen of de verzekeringscontracten beantwoorden aan de ware noden van je organisatie.

3.1. Het profiel van de organisatie

Verstrekt ze vooral **diensten** (meer bepaald van welke aard??) Verkoopt ze producten? Begeleidt ze (specifieke) doelgroepen? Organiseert ze vooral activiteiten?

→ Welke risico's zijn er aan verbonden?

Gaat het om een organisatie die **enkel in België** actief is, of ook geregeld of occasioneel activiteiten heeft in het buitenland?

→ Wat is de frequentie van de buitenlandse verblijven?

Is het een zogenaamde '**ledenorganisatie**'? Zijn het enkel de leden die vrijwilligerswerk verrichten? Verrichten sommige leden wel, sommige leden geen vrijwilligerswerk?

→ Willen we de leden mee opnemen in de algemene BA-polis?

→ Willen we deelnemers aan activiteiten opnemen in de algemene BA-polis?

Gaat het om een organisatie die als **lokale of regionale afdeling** deel uitmaakt van een koepelstructuur?

→ Biedt de koepel een verzekering aan? Is de lokale afdeling correct bij deze verzekering aangesloten?

Kent ze de concrete reikwijdte van de verzekeringsbescherming?

Gaat het om autonoom dan wel om ingebouwd vrijwilligerswerk?

→ Werken de vrijwilligers in het ingebouwd vrijwilligerswerk samen met betaalde medewerkers of is er een strikte scheiding?

Worden de activiteiten vooral **binnen** de organisatie uitgevoerd, dan wel hoofdzakelijk **buiten** de organisatie?

→ De wet stelt dat de vrijwilligers verzekerd moeten worden bij het verrichten van vrijwilligerswerk, dat houdt in 'tijdens de uitvoering van het werk' én 'op weg van en naar het vrijwilligerswerk'

→ Organiseert de organisatie wel eens trips en uitstappen? (in binnen- en/of buitenland)

Heeft de organisatie **rechtspersoonlijkheid**?

- Gaat het om een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke rechtspersoon dan wel om een feitelijke vereniging en welke soort feitelijke vereniging dan?
  - o Als het om een zgn. 'losse of onafhankelijke feitelijke vereniging (zonder personeel)' gaat: is er een contactpersoon of verantwoordelijke aangeduid die zich ontfermt over de nodige formaliteiten?

32. Profiel van de activiteiten

Wat zijn de activiteiten van de organisatie en welke taken nemen de vrijwilligers daarbij op? Vooral:

- o Uitvoerende taken?
  - Met materialen, instrumenten, machines,...?
- o Begeleidende taken?
  - Naar specifieke doelgroepen? In de sport? Tijdens festivals?
  - Vervoer van mensen? Avontuurlijk?
- o Educatieve taken?
  - Op verplaatsing? Organisatie van gidsbeurten....?
  - Met inschakeling van dieren?
- o Intellectuele arbeid?
  - Advies geven, oplossingen voorstellen en bekend maken,...?
- o Bestuurstaken?
  - Omschrijf de activiteiten zo duidelijk en uitgebreid mogelijk in de verzekeringspolis, dan kunnen achteraf geen betwistingen bestaan
  - Genieten de bestuursvrijwilligers ook voldoende verzekeringsbescherming?

Nemen vrijwilligers taken op waarmee ze (de kans hebben om) in contact te komen met

- o Derden? (personen die in feite niets met de organisatie of het vrijwilligerswerk te maken hebben)
- o Begunstigden van het vrijwilligerswerk?
  - m.a.w. zetten de vrijwilligers zich in voor bepaalde personen of bepaalde doelgroepen ?
  - komen ze in contact met bepaalde risicogroepen?
- o Betaalde medewerkers van de organisatie?
- o Collega vrijwilligers?

In welke mate voeren de vrijwilligers hun activiteiten zelfstandig uit?

- o Of werken ze rechtstreeks onder het gezag van de organisatie?
- o Werken ze van thuis uit of enkel binnen de organisatie?

Maken de vrijwilligers gebruik van het materiaal van de organisatie?

- o Gaat het om 'gewoon' materiaal of ook om gespecialiseerd, duur materiaal?
- o Van de organisatie zelf? Gehuurd of geleend materiaal?

Zetten de vrijwilligers hun eigen materiaal in tijdens de vrijwillige activiteit?

- o Over wat voor soort materiaal gaat het dan?

Wordt er gebruik gemaakt van lokalen?

- o Eigen lokalen of niet?

Wat is de gemiddelde duur van de activiteiten?

Maken de vrijwilligers gebruik van vervoersmiddelen?

- o Eigen wagen, maar enkel om van en naar de activiteit te komen en te gaan.
- o Gebruik van de eigen wagen om activiteiten uit te voeren (vervoer van mensen en/of materialen)

Lopen de vrijwilligers een risico op lichamelijke ongevallen?

(eventueel in te schatten op de eigen statistieken van de organisatie)

3.3. Profiel van de vrijwilligers

Wat is het profiel van de vrijwilligers?

- o Leeftijdsgroepen, bijzondere kenmerken,...

Werkt de organisatie het hele jaar door met vrijwilligers?

- o Worden enkel tijdens specifieke momenten of evenementen vrijwilligers ingeschakeld?
- o Zijn er piekmomenten waarop extra vrijwilligers worden aangetrokken?

Zijn de meeste vrijwilligers regelmatige vrijwilligers?

- o Gedurende het hele jaar verschillende keren actief zijn als vrijwilliger?
- o Of gaat het eerder om occasionele vrijwilligers?

Heb je een idee van het aantal uren inzet van de vrijwilligers?

- o Uitgedrukt in zogenaamde mandagen?
- o Zijn ze actief in de week of vooral in het weekend?
- o Is er een engagement 's avonds?

Gebeurt het soms dat familieleden van de vrijwilligers mee inspringen?

- o Ook hun minderjarige kinderen?

Door een profielbepaling op deze drie niveaus uit te voeren, verzamel je elementen die een rol spelen bij het sluiten van een verzekeringspolis: ze zijn van belang om een goed zicht te krijgen op de mogelijke risico's die zowel vrijwilligers als de organisatie kan lopen.

Niet enkel om verzekeringen te sluiten en/of om na te gaan waar de polissen eventueel op dit moment tekort schieten. De informatie is ook handig bij het uitwerken van een goed vrijwilligersbeleid (inclusief een

preventiebeleid) om ongevallen en schade te voorkomen.

Bovendien is het van belang om een zo degelijk mogelijke informatie te verstrekken aan de verzekeraar, zodat die mee kan helpen om het risico correct in te schatten en te bepalen, hoe de ideale polis er voor jullie organisatie uit kan zien. Zo'n open medewerking kan in zekere mate verwacht of zelfs verlangd worden van elke ernstige verzekeraar. Met het beantwoorden van de vragen krijg je alleszins zelf een beter beeld op wat essentieel is voor jullie organisatie.

Zo kan je beter gewapend naar de verzekeringsmaatschappij (of -tussenpersoon) stappen om de organisatiepolis indien nodig, nog eens grondig te bekijken, en eventueel aan te passen.

Tips

- o Moet je nog een verzekering sluiten, vraag dan verschillende offertes op, of spreek een tussenpersoon aan
- o Als je bepaalde termen niet begrijpt, vraag dan aan de verzekeraar om ze uit te leggen, hij is de specialist
- o Wil je verschillende soorten verzekeringen aangaan, sluit die dan best af bij eenzelfde verzekeraar
- o Concrete vragen stel je best schriftelijk (bv. Via e-mail). Vraag ook naar een schriftelijk antwoord, dat kan netelige discussies achteraf vermijden.
- o Informeer jezelf vooraf goed, zo sta je sterker in je schoenen om te onderhandelen over goede polisvoorwaarden
- o Lees de verzekeringspolis vooraleer je tekent.
- o Leef zelf de mededelingsplicht na: alle relevante informatie doorgeven aan de verzekeraar is essentieel om de polis actueel te houden en om te garanderen dat de polis actueel blijft.

Tot slot

Meer informatie over verzekeringen vind je op www.vrijwilligerswerk.be

De volledige modelinhoud is te downloaden via www.vrijwilligerswerk.be

Ook de Koninklijke Besluiten omtrent de verzekeringsplicht kan je hier terugvinden:

- het K.B. Minimumgarantievoorwaarden
- het K.B. tot regeling van een Collectieve Verzekering

Nuttige adressen

HET PUNT VZW

Steunpunt Vrijwilligerswerk Brussel

Treurenberg 24 1000 Brussel
tel. 02/218.55.16 fax 02/218.71.66
hetpunt@busmail.net

PROVINCIAAL STEUNPUNT ANTWERPEN

Boomgaardstraat 22 bus 100 2600 Berchem
tel. 03/240.61.65 fax 03/240.61.62
vrijwilligerswerk@provant.be

PROVINCIAAL STEUNPUNT LIMBURG

Universiteitslaan 1 3500 Hasselt
tel. 011/23.72.24 fax 011/23.82.80
vrijwilligerswerk@limburg.be

PROVINCIAAL STEUNPUNT VLAAMS-BRABANT

Provincieplein 1 3010 Leuven
tel. 016/26.73.25 fax 016/46.83.29
vrijwilligerswerk@vl-brabant.be

PROVINCIAAL STEUNPUNT OOST-VLAANDEREN

PAC HET ZUID

Woodrow Wilsonplein 2 9000 Gent
tel. 09/267.75.44 fax 09/267.75.99
vrijwilliger@oost-vlaanderen.be

PROVINCIAAL STEUNPUNT WEST-VLAANDEREN

PROVINCIEBESTUUR, BOEVERBOS

Koning Leopold III-laan 41 8200 Brugge
tel. 050/40.34.87 fax 050/40.31.07
vrijwilligerswerk@west-vlaanderen.be

VLAAMS STEUNPUNT VRIJWILLIGERSWERK VWZ

Amerikalei 164 2000 Antwerpen
tel. 03/218.59.01
info@vsww.be

Colofon

Deze inleidende gids is een uitgave van het samenwerkingsverband tussen de Provinciale Steunpunten Vrijwilligerswerk, het Punt vzw Brussel, en het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw met financiële steun van de Vlaamse Gemeenschap

Auteur:

Eva Hambach

Adviseur:

Prof. Hubert Claassens Em. Hoogleraar K.U.Leuven

Verantwoordelijke uitgever:

Tuur Hoste, Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw

Lay-out:

X-oc, Borgerhout

Druk:

Drukkerij Halewijn, Antwerpen

Mei 2008

D/2008/9253/01

colofon

